БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

ШЫН

1925 чылда үндезилеттинген

1963 ч. МАРТ 13 СРЕДА № 61 (5465).

СЭКП Тыва обкомунуң болгаш Кызыл хооркомунуң,

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң органы

Өртээ 2 көп.

Ажыл-херекти тодаргай, билдилии-биле удуртур

РСФСР-ниң колхоз-совхоз бүдүрүлге эргелелдериниң начальниктериниң болгаш парткомнар секретарларының чөвүлел хуралы

МОСКВА, март 11. (СЭТА). Россия Федерациязының делгемнери карак четпес. Ооң чери Барыын чүктен Чөөн чүкке чедир он ажыг мун километр кылдыр шөйүлген. Ол чурттуң кол-кол көдээ ажыл-агый продуктуларының чартыы хирезин бүдүрүп турар. Ооң үлүүнге бүгү-ле ажаап ап турар тараанын, картофельдиң чартыктан хөйү, хендирниг үштүн ийизи хирези база өске-даа хөй-хөй продукция онаажып турар.

Россиянын колхозтары болгаш совхозтары мал база чер ажылынын продуктуларын бүдүрерин чыл бүрүде көвүдедип турар. Сөөлгү чылдар дургузында республикага 16 миллион ажыг гектар кур болгаш курукан чер шиңгээттинип алдынган. Ол болза Федерацияның тараажылары эрткен чылын Төрээн чуртка рекордчу санныг—2 миллиард 217 миллион пуд тарааны бээринге улуу-биле дузалаан.

Чеди чылдың бешки чылында РСФСР-ниң көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының мөрнунда улуг сорулгалар туруп турар. Ол сорулгаларны чедиишкинниг шиитпирлээринге РСФСР-ниң колхоз-совхоз бүдүрүлге эргелелдериниң начальниктериниң болгаш парткомнар секретарларының бөгүн Кремльдиң Улуг Ордузунга ажыттынган чөвүлел хуралын тураскаадып турар.

Партия обкомнарының болгаш крайкомнарының секретарлары, ажылчы чоннар депутаттарының область болгаш край Советтериниң күүскомнарының даргалары, автономнуг республикаларның Министрлер Чөвүлелдериниң даргалары, автономнуг республикаларның көдээ ажыл-агый продуктуларының бүдүрүлге болгаш белеткелдер министрлери, область болгаш край эргелелдериниң начальниктери, областарның, крайларның болгаш автономнуг республикаларның «Россельхозтехника» каттыжыышкыннарының даргалары чөвүлел хуралдың ажылында база киржип турар.

Колхозтар даргаларының, совхозтар директорларының, колхозтарның болгаш совхозтарның партия организацияларының секретарларының болүү, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниннери болгаш эртемденнер чөвүлел хуралга чалаттырган. СЭКП Төп Комитединиң, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин, РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш өске-даа төп организацияларның ажылдакчылары киржип турар.

Эштер **Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, Ф. Р. Козлов, А. Н. Косыгин, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, Н. С. Хрущев, В. В. Гришин, Л. Н. Ефремов, В. И. Поляков** президиумга кеступ кээрге чөвүлел хуралдың киржикчилери чылыы-биле уткаанар.

Чөвүлел хуралдың хүндүлүг президиумун эш Н. С. Хрущев баштадыр СЭКП ТК-ның Президиуму составтыг кылдыр бир үн-биле сонгаан.

Колхозтарны болгаш совхозтарны удуртурун экижидериниң база көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүреринин болгаш белеткээриниң планнарын күүседир талазы-биле партия комитеттериниң болгаш бүдүрүлге эргелелдериниң сорулгаларының дугайында СЭКП ТК Президиумунуң кежигүнүнге кандидат, СЭКП ТК-ның РСФСР талазы-биле Бюрозунуң даргазының бирги оралакчызы **Л. Н. ЕФРЕМОВ** илеткел кылган.

Эш Л. Н. ЕФРЕМОВТУҢ илеткели

Партияның XXII съездизиниң төөгүлүг шиитпирлери-биле, СЭКП-ниң чаа Программазы-биле сорук кирген совет улус бистин чуртка коммунизм тургузарының улуг планын боттандырар дээш кызымаккай демисежип турар деп эш Ефремов чугаалаан.

Партияның болгаш бүгү улустуң амыдыралында шылгарангай болуушкун болза, СЭКП ТК-ның ноябрь Пленуму болган. Пленумга эш Н. С. Хрущевтуң илеткелинге чурттуң экономиказын хөгжүдүринин кол-кол айтыырларының бүгү талалыг марксисчи-ленинчи анализи бердинген болгаш оларны шиитпирлээринин оруктары айыттынган, партия органнарын бүдүрүлге принцивин ёзугаар эде тургузарының объективтиг эргежок чугулазы илереттинген, оларның чаа организастыг структуразы ажылдан кылдынган.

В. И. Ленинниң чагыларын эдербишаан, Коммунистиг партия болгаш ооң эш Н. С. Хрущевка баштаткан Төп Комитеди сөөлгү чылдарда, ылангыя XX съездиниң соонда улус ажыл-агыйының бүгү адырларын күчүлүг көдүрериниң, эртемни болгаш культураны хөгжүдүринин, ажылчы чоннарның материалдыг чаагай чорааын бедидериниң талазы-биле кайгамчык улуг организакчы болгаш политиктиг ажылды чоруткан. Сталинга чүдүүр чорукту болгаш ооң аржуктарын шиитпирлии-биле узуткавышаан, партияга удур бөлүктү чылча шаап база ырадыр октавышаан, партия болза партийжи амыдыралдың ленинчи нормаларын болгаш ажыл-агыйны удуртурунун ленинчи принцивтерин бүрүү-биле катап турган, экономиканы эргелеп башкарарын сайзырангайжыдар талазы-биле улуг, ёзулуг революсчу хемчеглерни боттандырган.

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунун (1953 ч) соонда көдээ ажылагыйны көдүрериниче угланган улуг хемчеглер боттандыртынган деп эш Ефремов айыткан. Олар эки түңнелдерни берген. Чурттун чамдык районнарынга агаар-бойдустун таарымча чок байдалдары турза-даа эрткен чылын тараанын ниити чыылдазы 9 миллиард пуд болган. Ындыг хөй тарааны бистин чуртувус кажан-даа ажаап ап чорбаан. Ол болза бистин партиявыстын болгаш улузувустуң шылгарангай типилелгези-дир!

Бүгү совет улус-биле кады Россия Федерациязының көдээ ажыл-агыйының ажылдакчылары база күжениишкиннинг ажылдаанар. Республиканың колхозтары болгаш совхозтары эрткен чылын 2 миллиард 217 миллион пуд—1961 чылга бодаарга 352 миллион пуд хөй тарааны күүнеге саткан. Эт садын алыры 688 мун тоннага, сүттүү—1 миллион ажыг тоннага көвүдээн, ол ышкаш чуургалар болгаш дук белеткели база өскен. Ооң-биле кады ниитинин малының баш саны көвүдээн.

СЭКП ТК-ның ноябрь Пленумунан хүлээп алдынган шиитпирлер чурттуң бүгү экономиказын улам дүрген хөгжүдүринге, коммунизмнин материал-техниктиг баазазын тургузарынга чаа-чаа перспективаларны ажыткан. Улус ажыл-агыйынга партийжи удуртулганы эде тургусканы коммунистиг тургузуушкуннун кол сорулгаларын шиитпирлээринче партияның болгаш ооң органнарының күжениишкиннерин мөөнээр аргаы берип турар.

СЭКП ТК-ның ноябрь Пленумунун шиитпирлеринге дүүштүр Россия Федерациязында 42 крайларда болгаш областарда үлетпүр болгаш көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезин удуртур талазы-биле партияның ийи-ийи тускай крайкомнарын болгаш обкомнарын тургускан. Автономнуг республикаларның 9 обкомнарында үлетпүр талазы-биле бюроларны болгаш көдээ ажыл-агый талазы-биле бюроларны тургускан. Бир болза үлетпүр, бир болза көдээ ажыл-агый колдап турар областарга, автономнуг республикаларга партия обкомнарын эрги хевээр арттырган.

Колхозтарны болгаш совхозтарны удуртуру-биле 795 бүдүрүлге эргелелдерин тургускан. Мурнунда туруп турган партияның 1.867 көдээ райкомнарының орнунга көдээнин 784 бүдүрүлге партия комитеттерин, а ол ышкаш сонгу, тайга эдээ болгаш даглыг районнарның 148 парткомнарын тургускан. Партия комитеттеринде болгаш бүдүрүлге эргелелдеринде көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезин эки билир кадрлар шилиттинип алдынган.

Бистин партиявыс амгы үеде коммунистиг тургузуушкуннун шалыпчы фронтузу, бүгү партияның, бүгү улустуң хөрээ болуп турар көдээ ажыл-агыйны чаа күчүлүг көдүрериниче күжениишкиннерни угландырын турар.

Дараазындагы ийи-үш чылдарда бараанныг тараа бүдүрерин, тодаргайлаарга күүнеге тараа садарын 5 миллиард пуд чедирер дээш 1963 чылда тараа белеткелдериниң талазы-биле 4,2—4,5 миллиард пуд деннелге үнер деп ниити партияның болгаш ниити күүнеиниң сорулгазын эш Н. С. Хрущев идип үүлүрген. Россия Федерациязының салыышкыны бо чылын безин 2,5—2,6 миллиард пуд тараа болган турар ужурлуг.

Бүгү улустуң ол сорулгазын көдээниң ажыл-ишчилери изиг деткиишкин-биле уткаан. Чыл түңнелдерин үндүрер болгаш тараа бүдүрерин база садын алырын көвүдедир дугайында СЭКП ТК-ның Президиумунга эш Н. С. Хрущевтун бижии-биле дүүштүр колхозтарның болгаш совхозтарның, бүдүрүлге эргелелдериниң, партия комитеттериниң ажылдан кылган хемчеглериндe кол кичээнгейни бо чылын тараа бүдүрерин болгаш садын алырын дыка көвүдедиринге бар турар курлавырларны болгаш аргаларны элээн четче ажыглаарынче салып турар.

Колхозтарның болгаш совхозтарның төлевилээни база Россия Федерациязының областарының болгаш крайларының партия база совет организацияларының киирин келгени 1963 чылда тарылга шөлдериниң тургузуунда эң-не бедик дүжүттүг болгаш үнелиг культураларның тарылгаларын улам ынай калбартырын көрүп турар.

Хөй чылдыг болгаш чангыс чылдыг сигеннер шөлүн 4 миллион гектарга, андарган арыг черлериниң 625 миллион гектарга кызырын турар. Тараа тарыыр черге бир миллион ажыг гектар чаа черлерни хаара тудуп ажыглаан турар. Тараа болгаш тараа-бөбы культураларның тарылгалары эрткен чылга удур 10 миллион гектар хире көвүдээр болгаш 89,5 миллион гектар болур. Тараа культуралары тараа тарыыр черге эрткен чылын 59 хуу турганынга удур бо чылын 66 хууну эллээн турар. Тараа культураларының шынар составы экижиир.

Тарылга шөлдериниң төлевилеттинген тургузуу болза, тараа болгаш мал чемнери бүдүрерин көвүдедиринге бар турар курлавырларны четче ажыглаар арганы берип турар.

Тараа бүдүрерин болгаш садын алырын өстүрериниң улуг курлавыры болза, күзүн чажып тарыыр культураларның тарылгаларындан тараа чыылдазын көвүдедири болур. 1963 чылдың дүжүдүнге республикада 28 миллион гектар, азы эрткен чылын ажаап алганынга бодаарга 4,8 миллион гектар хөй күзүн чажып тарыыр культуралар тарыттынган. Чугула курлавыр болза чазын чажып тарыыр тараа культураларының тарылгаларын калбартыры болур, бо чылын оларның тарылга шөлү 5 миллион ажыг гектарга, ооң иштинде тараазын алыр кукурузага, чочактараага, бөбыларга 4,5 миллион гектарга өзер.

Бис ооң-даа бедик дүжүттү алыр дээш демисежир ужурлуг бис. Дүжүттү бедидери—чер ажылынга бистин кол курлавырывыс, кол сорулгавыс. Бистиң амгы тарылга шөлүвүстүң гектар бүрүзүнден дүжүт алырын үүгле чангыс центнер көвүдедир болза 500 миллион ажыг пуд тарааны немей бээр.

Ындыг болганда, Россия Федерациязы бо чылын күүнеге 2,5—2,6 миллиард пуд тарааны бээриниң бүгү аргалары бар-дыр. Ынчалзажок, ону чедип алырда хөй болгаш күжениишкиннинг ажылдаары чугула.

Партия органнарының, бүдүрүлге эргелелдериниң, колхозтарның болгаш совхозтарның партия организацияларының ам үеде бирги эллчегниң хүлээлгези болза, төлевилеттинген тургузуну практикага боттандырары, ону улам экижидер талазы-биле шудургу ажылды чорудары болур.

ТК-ның март Пленумунун соонда колхозтар болгаш совхозтар, сиген аралаштырылгазының хоралыг ужжуктарын узуткавышаан, черни ажыглаарын экижидер талазы-биле тодаргай ажылды чоруткаанар. Ынчалзажок, 1962 чылда РСФСР-ге хөй чылдыг болгаш чангыс чылдыг сигеннер-биле база андарган арыг чер-биле 20 миллион гектар шөл, азы тарылганын 15 хуузу эллеттинген турган.

Чер ажыглалын экижидер, чер ажылынын культуразын көдүрер, дүжүткүр чорукту бедидер талазы-биле ажылга мурнакчыларын дуржулгазын калбаа-биле ажыглаары чугула. Эрткен чылын бистин республиканың ийи мун хире ажылагыйлары гектардан тараа культураларының 100 болгаш ооң-даа хөй пуд дүжүдүн алганнар.

Чер ажылының чогуур культуразының чогунун, үрезин ажыл-агыйының сандаргайының, чемишчидилгелерни багай ажыглаанының уржуундан чавыс дүжүттү алганывысты ооң-биле чергелештир чугаалаар херек.

Бир дөмей байдалдар турда-ла колхозтар болгаш совхозтар ангы-ангы түңнелдерлиг болуп турар кол четпес ам-даа чайлаттынмаан. Алтай болгаш Красноярск крайлар, Новосибирск, Омск болгаш Челябинск областар эллэн каш чылдар дургузунда тараа культураларының чавыс дүжүдүн ап келгеннер. Олар 1962 чылда күүнеге мурнунга улуг өреликтер артканнар.

Ам үеде областарның, крайларның болгаш автономнуг республикаларның партия организациялары, бүдүрүлге эргелелдери 1963 чылда тараа бүдүрерин болгаш садын алырын көвүдедир талазы-биле Россия Федерациязының мурнунда салдынган сорулгаларны практика кырынга боттандырар талазы-биле ажылды калбарты бергеннер. Болуп эткилээн партия конференцияларынга, коммунистер хуралдарынга, колхозчуларның болгаш совхоз ажылчынарының ниити хуралдарынга бо сорулганы шиитпирлээринге боттуг салыышкыннарны тодараткылаан.

Кол чүве болза, төлевилеттинген планнарны практика кырынга, херек кырынга боттандырарында, боттарының хүлээлгелерин күүседиринде болуп турар. Салдынган сорулгаларны күүседири дээш идепкейлиг демиселдиң үлегер-чижээн Краснодар крайның Усть-Лабинск бүдүрүлге эргеле-

(Төнчүзү 2-ги арында).

Хөй-ниитичи эгелээшкинни улам калбартыр

Демир-дес чыып сайгарар контораның начальниги, коммунист Ибрагим Исламов Коммунал ажылагый министерствозунун АТК-зынга бо-ла чедип келген, чамдыкта парторганизация секретары-биле, чамдыкта коммунистер, комсомолчулар ийикпе кежигүн эвестер-биле кичээнгейлиг чугаалашкан, оларга хөй-ле үнелиг сүмелерни каткан олурар. СЭКП хооркомунун штаттан дашкаар инструктору болганда, ол бодунун хөй-ниитичи хүлээлгезин күүседип чоруп турары ол-дур.

Эш Исламов шынап-ла хоорайда эң идепкейлиг хөй-ниитичилернин бирээзи, масса ортузунга партийжи ажылдың мергежилдиг организакчызы. Ол үүгле хооркомнун даалгаларын шевергин күүседип турар эвес, харын бодунун инициативазыбиле хөй хемчеглерни организастап турар. Ону быжыглаан АТК-ның коллективи эткен чылга чедир-ле гараж чок, берге байдалга ажылдап турганын ол көргеш, гараж тудуун дүгеедир дугайын саналдап, ону ажыглалга киирериниге чедир бүгү талазы-биле дузалашкан.

Коллективтин бүдүрүлге, партия, профэвилел, комсомол хуралдарынга үргүлчү олуржүп, күш-ажылдың организациязын экижидер, автомашиналарны эдилээринин хуусаазын узадыр, үзүктелиишкин чок ажылдаарын хандырар, бар аргаларны, курлавырларны чөп ажыглаар талазы-биле өртектиг сүмелерни берип, оларның боттанылгазынга бодуу-биле киржип келген. Ол коллективте парторганизация ам дайынчы аргалыг, мобилизакчы күштүг, бүдүрүлгени мергежилдиг удуртуп шыдаар организация апарган. Маңаа И. Исламовтун ролю биче эвес.

СЭКП-ниң Кызыл хооркомунда ам 30 ажыг штаттан дашкаар инструкторлар, үш килдис, элээн каш комиссиялар бар. Оларның иштинден ылангыя школалар ажылынга дузалажыр штаттан дашкаар килдис (эргелекчизи В. Л. Ладанова) эңээре ажылдан келгенин демдеглээр херек. Бо чылын ол килдистиң ажылдакчылары школаларда парторганизациялар секретарлары-биле дуржулга солчурунун семинарын эрттирген, өөреникчилер ортузунга коммунистиг кижизидилгени күштелдирер талазы-биле башкыларга консультацияларны чорудуп, № 1, 2, 3 школаларда, школа-интернатта бүдүрүлге өөредилгезинин байдалын хынап, практиктиг дузаламчыны көргүскен.

Партия болгаш хөй-ниити амыдыралынга бо чаа үүлдү нептередиринче угландыр партияның Таңды, Чөөн-Хемчик район комитеттери база чамдык чугула хемчеглерни ап турар. Ылангыя Таңдының хөрээженнер ажылында хөй-ниитичи эгелээшкин сөөлгү үеде элээн калбарып, хөй янзы сонуурганыг ажылдар организастаттынып келген. Ол ышкаш Чөөн-Хемчикте Ленин аттыг колхозтуң база Улуг-Хемде «Күш-ажылдың хостуу» колхозтун Эйлиг-Хем сут-бараан фермазының комсомолчулары малчыннарның ажылынга дузалажыр, оларның амыдырал деннелин экижидер талазы-биле организастыг хемчеглерни база-ла хөй-ниитичи эгелээшкин-биле боттандырып турар апарган. Мындыг эки чижектерни өске-даа черлерден тып болур.

Ындыг болза-даа партия болгаш хөй-ниити амыдыралынга, бүдүрүлгени база күүнеени эргелеп башкарарынга массаны киириштириниң бо чаа хевири бистин республиканың чамдык черлеринде шоолуг-ла нептерээшкин албайн турар. Чүл дизе, партия комитеттериниң, эге организацияларның хөй-ниитичи эгелээшкинге киириштирип турар активчилериниң хүрээлели ам-даа дыка кызыы, штаттан дашкаар ажылга шилип алдынган инструкторларның, тургускулаан килдистериниң, комиссияларның хөй кезии инициатива чок ажылдап, үүгле чамдык даалгалар күүседири-биле өйлежип турар.

Партия, комсомол комитеттериниң штаттан дашкаар инструкторларының санында материалдыг байлактарны тургузуп турар кижилер кончуг эвээш. Хөй-ниитичи эгелээшкиннин аргазы-биле солун хемчеглерни чорудуп, дээре ажылдап турар штаттан дашкаар килдистерниң, комиссияларның база тус-тус инструкторларның ажылынын дуржулгазын нептередириниң, организакчы ажылга оларны мергежидип өөредириниң семинарлары кая-даа кончуг эвээш организастаттынып келген.

Ынчаарга массаның чогаадыкчы идепкейин өстүрериниң таарымчалыг хевири хөй-ниитичи эгелээшкиннин херээн чугулага албас, маңаа ёзу барымдаалаашкынны болдура бээр чорук, ленинчи партияның амгы негелделери-биле канчаптаа үүлдешпес. Хөй-ниитичи эгелээшкин кая-даа партийжи-организастыг ажылдың бирги черинге салдынган турар ужурлуг. Мынчангаш коммунизм эң-не демократтыг эгелерге үндезилеттинип тургустунар болганда, партия болгаш ниитилел амыдыралынга эге өзүм болур бо чаа үүлдү улам калбартыры амгы чугула сорулгаларның бирээзи.

«...Бистиң амыдыралывыска хөй-ниитичи эгелээшкин калбарган тудум, партия-күүне удуртулгазының деннели улам бедиир, партия болгаш күүне органнары улам-на эллдек, улам-на оперативтиг ажылдаан турар ужурлуг. Бистиң хөгжүлдевистиң диалектиказы шак-ла ындыг»—деп, Н. С. Хрущевтун чоокта чаа сонгулда мурнунун хуралынга чугаазында берген бо айтыышкынын парторганизациялар дорт удуртулгага алза чогуур. Маңаа хамаарыштыр кол үүл хөй-ниитичи эгелээшкин-биле ажылдаар коммунистерниң, комсомолчуларның, кежигүн эвес активчилернин саны болгаш шынар составы улам өскен, оларның иштинге бүдүрүлгениң кижилери хөй-биле хаара туттунган турары болур.

Шилип алдынган штаттан дашкаар инструкторлар, килдистер ажылдакчылары, комиссиялар кежигүннери боттарының сорулгазын ыяк билген, организакчы ажылга инициативчи болган, чаа-чаа үүлдерни тыпкан турары хамыктын чугула. Партия болгаш ниитилел амыдыралынга чоруттунар хөй-ниитичи эгелээшкин чогуур түннелди берген турзун дээш штаттан дашкаар инструкторларның, килдистер ажылдакчыларының, комиссиялар кежигүннериниң харысалгазын бедидер, оларның ажыл-дуржулгазын калбаа-биле нептередир, организакчы ажылдың уран аргазынга семинар өөредилгелерни дамчыштыр оларны мергежидип өөредир херек.

Бо чугула ажылче парторганизациялар кичээнгейни улгаттырып, аңаа партийжи удуртулганы амгызындан экижидер болза, бистиң партиявысты долгандыр хөй-хөй дээре күштер мөөннеттинер, ынчаарда коммунистиг тургузуушкуннун ажыл-агый, политиктиг сорулгалары улам чедиишкинниг шиитпирлеттинер дээрзинге кандыг-даа чигзиниг турбас.

Хойжу бригадаларда

Бии-Хем районнун «Кызыл тараачын» колхозтун Эзрбек салбырында хой малдын улуг кезии мөөннеттинген. Колхоз баштаар чери болгаш партия организациязы Эзрбектиң хой малга таарышкан делгем одарларын чөп ажыглап, ниитиниң мал ажылын дүрген хөгжүдүринге чугула хемчеглерни ап турар.

Ук салбырда колхозтуң 43 коданнарга үскен 15 мун ажыг хой малы хүр менди кыш ажып турар. Ооң иштинде 22 коданнарда төрүүр хойларны үскен. Амгы үеде 19 коданнарда массалыг оолдаашкын эгелээн. Малчыннарның коданнарында чаа дүжүт—3500 ажыг чаш малдар менди камгалаттынып алдынган.

Малды менди кыш ажырып, ылаңгыя төрүүр малдың чаш төлүн бүрүн камгалап алырынга салбырда тургустунган хойжу бригадалар улуг ужурдузаны чедирип турар.

Хутор деп черде дуржулгалыг малчын эш Ховалыг Биче-оол удурткан № 1 хойжу бригадада 7, Улуг-Кара-Сугда Маады Седи удурткан бригадада 5 коданнарны быжыглаан. Оларның төпторинде чаш мал хүлээп алыр чылыг кажааларны четчирибиле хандырган. Кыштагларга сигеннии, суланы болгаш өске-даа мал чемнерин хөй-биле чедирип, ында 4 тракторларны быжыглаан, үргүлчү ажылдап турар.

№ 1 хойжу бригаданын төвү эки дериттинген. Хойжуларның чурттаар бажыннарында, мал кажааларында электри чырыткызын тургускан. Чунар бажынны ажыглалга киирген. Хлеб быжырар печканы кылып берген.

Бригадаларның кежигүннери хойлары мурнай төрээн коданнарның чаш малын хүлээп алырынга боттары дузалажып, колхозтан немелде күш негевейн ажылдаар арганы чедип алганнар.

Хендергениң малчыннары

«Улуг-Хая» совхозтун Хендерге салбырының шээр малы чеди коданда менди болгаш хүр кыштаглап турар. Сөөлгү хүннерге чедир ниитизибиле 750 ажыг хой төрээн, хураганы шупту бар.

Кыштагларже мал чеми соөртүүнге быжыглаан 2 тракторлуг звено эки ажылдап, малчыннарга мактаттырып турар.

Усть-лабинчилерниң кыйгырыынга улам сорук кирген малчыннар хүр кыштагладыышкын дээш чарышты калбартпышаан, хураган бүрүзүн эки доруктурып өстүрериниге бүзүрелдиг ажылдап турар. Салбырның бүдүрүлге планында хойдан-на 2200 грамм дук алыры көрдүнген, а малчыннар ону 3000 грамм чедирерин хүлээнген.

Массалыг оолдаашкынның амгы үезинде малчыннарга дузалаар аныяктар звенозу база тургустунган. Чамдык коданнарже сакманщиктерни немей үндүрүп турар. Д. Дайынчы-оол, Т. Калын-оол, О. Чанчынмаа база өске-даа малчыннарның хою түлүк оолдап эгелээн.

Ногаажыларда

Улуг-Хем районнун «Х Улуг хурал» колхозунун эш Допчаа удурткан огород бригадазы 60 ажыг тонна картофель үрезинин шилип, арыглап алган. Бригаданын кежигүннери 4 парниктерни арыглап аштаан, 280 тонна өдекти ооң чанында сөөрткен.

Бирги сут-бараан фермазының коллективинин эткен чылын иридип белеткээн 260 шанак өдээн колхозчулар кукуруза, картофель шөлдеринде дажыглап төккен. Ногаажылар парник шывыгларын дүрген септеп доозары-биле ажылдап турар.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТӨП КОМИТЕДИНИҢ МЕДЕГЛЕЛИ

1963 чылдың март 7-де Багдадка Иракты Коммунистиг партиязының ТК-зының бирги секретары эш Хусейн Ар-Рады (Салям Адиль), партияның ТК-зының кежигүнү эш Мухаммед Хусейн Абу Аль-Ис болгаш Иракты Компартиязының көскү ажылдаачызы эш Хасан Увейни оларны шаажылап өлүрген дугайын Багдадтың радиозу албан ёзузу-биле дамчыткан.

Бо бужар араатанзыг үүлгедиг бүгү делегейде депшилгелиг кижилерни киленнеткен. КНО-нуң Уставынга, кижиниң эргелериниң декларациязынга бердинген бис дээр боттарының бадыткалдарынга чөрүштүр, Иракты чазааның албан ёзузу-биле чарлааны «хосталганың, чаңгыс эптиң болгаш социализмниң» политиказынга чөрүштүр ирак эрге-чагыргалар кижизиг чоруктуң болгаш демократияның бөдүүн принциптерин дорамчылап, ирак улуска, бүгү делегейниң депшилгелиг хөй-ниитизинге ажыы-биле ыыжанып турар дугайын бо бужар араатанзыг үүлгедиг херечилеп турар-дыр. Иракты башкарыычы бөлүктери ирак улустуң дээре оолдарынга удур террорнун болгаш дерзии үүлгедиглернин оруу-биле улам ыңайлап бар чыдар.

Эш Хусейн болгаш ооң чоок эштери боттарының бүгү амыдыралын ирак улустуң хосталгазы болгаш аас-кежии дээш демиселге берген. Нури Сайдың бужар империалисчи ёзу-чурумунуң чылдарында боттарының патриотчу ажыл-чорудулгазы дээш дерзии үүлгедиглерге чаңгыс эвес удаа таваржып келгеннер. Касемниң хуу диктатуразының үезинде демиселди чажыт байдалдарга үргүлчүлеп турганнар. Иракты Коммунистиг партиязының шылгарангай ажылдаачыларын шаажылап өлүрген чорук коммунизмге удур Иракта калчаараашкынның байдалында үүлгеткен кадыг-дошкун кемниг үүлгедиг болур.

Бүгү-делегейниң депшилгелиг хөй-ниитизи-биле кады совет коммунистер, бүгү совет улус болза Иракты Коммунистиг партиязының шылгарангай ажылдаачылары, бодунун улузунун хосталгазы болгаш аас-кежии дээш сыныш чок демиселчилерге удур ол ханныг үүлгедигге киленнээшкинин илергейлеп турар.

Араатанзыг дерзии чоруктарның чаа үүлгедиглеринге СЭКП Төп Комитеди шиитпирлиг удурланып, Иракты коммунистери, демократтары болгаш бүгү патриоттары-биле бодунун эп-сеткилин каттыштырып турарын илергейлеп тур.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТӨП КОМИТЕДИ.

Универсалдыг машина

Кара-Далай улус ажыл-агый чөвүлелинин Херсонда комбайн заводу кукуруза бастырар-чарбалаар сорулгалыг «МДУ-3» маркалыг машинаны кылып үндүрүп эгелээн.

Ол универсалдыг машина кукурузаны бастырбышаан, кукуруза мочактарын болгаш тарааны чарбалаар, силоска белеткээр ажылды чорудар.

Бастырар-чарбалаар ажылга ол машинаны ажыглаары кончуг таарымчалыг. Ажыл үезинде ону бир черден өске черже шилчидип, азы ажык шанга-даа, сарай иштинге-даа ажыглаарда механизмнин дузазы-биле ол боду хөделир.

СИБИРЬНИН КУКУРУЗАЧЫЛАРЫ

Томск область. Шегарскиниң бүдүрүлге эргелелериниң «Коммунизмге орук» колхозунга кукурузаны бир-ле дугаарында 1960 чылда Борис Иванов тараам. Ол 107 гектардан 5564 центнер ногаан массаны — чавыс дүжүттү алзаны ундараваан. Ол бодунун частырын бирги, дараазында чылын гектардан-на 250 центнер ногаан массаны алган. Эрткен чылын кукурузачы 200 гектар черниң гектар бүрүзүнденне 531 центнерни ажаап алган, ындыг дүжүттү Томск обласка кым-даа өстүрбээн. ВЛКСМ ТК Б. Ивановту болгаш ооң дузалакчызы А. Михайловту «Эң дээре кукурузачы» деп хөрек демдээ-биле шаңнаан.

Бүгү улустуң чарыжынга киржип, кукурузачылар Б. Иванов болгаш А. Михайлов олар кукуруза тарыыр шөлдү улгаттырып, гектарданна 700 центнерден эвээш эвес ногаан массаны алырын хүлээнген. Бо дээрге колхозтуң бүгү инектерин чемгереринге четчир болгаш 1100 тонна сүт, 120 тонна эттi бээр.

Чурукта: мурнакчы кукурузачылар Б. Иванов (солагай талазында) болгаш А. Михайлов.

Фотозу В. ВОЛТЕНКОНУУ.

СЭТА-ның фотохрониказы.

АЖЫЛ-ХЕРЕКТИ ТОДАРГАЙ, БИЛДИЛИИ-БИЛЕ УДУРТУР

РСФСР-ниң колхоз-совхоз бүдүрүлге эргелелдериниң начальниктериниң болгаш парткомнар секретарларының чөвүлел хуралы

(Төнчүзү. Эгези 1-ги арында).

линиң партия комитеди болгаш тускай эртемниглери көргүзүп турар. Олар бар курлавырларны эки ажыглаарынче тараажыларны мобилизастап турарлар.

Тараа ажылын хөгжүдериниң айтырыын шиитпирлеп тура, техниктиг культураларны, картофельди болгаш ногааларны бүдүрерин болгаш садып алырын көвүдедир дугайын утпас ужурлуг бис. Бо талазы-биле ам-даа хөйну кылыр апаар деп эш Ефремов чугаалаан.

Эш Ефремов часка белеткел дугайын бодунуң иletкелинге элээн хөй чугаалаан. Тараа болгаш көдээ ажылагыйның өске-даа продуктуларын бүдүрерин көвүдедир талазы-биле төлевилеттинген хемчеглерни практикага боттандырарынга часкы тарылга шиитпирлиг ужур-дузалыг деп иletкелчи айыткан.

РСФСР-ниң колхозтары болгаш совхозтары бо чазын 92 миллион гектар ажыг шөлге чажылга чорудар, хөрзүнүң чажарынга белеткээр, ангыс андарылгазын сайзырадыр, часкы чер андарар талазы-биле кончуг хөй ажылдарны күүседир апаар. Өл-шык базырышкынын дүрген болгаш организастыг чорудар керек. Күзүн чашкан культураларның байдалын хынамчалыг хайгаарап көөрү, тарылгага чогуур ажаалданы хандырары чугула.

Чамдык областарның, крайларның болгаш автономнуг республикаларның часкы тарылгага белеткелдеринде шыңгыы четпестер барын хыналда көргүскен. Урезиннерни орнаары, арыглаары болгаш шынарын чажын тарыырынга чедирери оожум чоруп турар. Элээн хөй ажыл-агыйларда картофель үрезини четпейн турар.

Машина-трактор парыгын эки белеткээри часкы тарылганы чедиишкинниг чорударынга улуг ужур-дузалыг. Ындыг турбуже, чамдык областарда техника септелгези оожум чоруп турар. Липецк, Кемерово, Пермь болгаш өске-даа областар хөжүдап турар.

Часкы тарылганы чедиишкинниг чорудары механизатор кадрларның четче барындан шиитпирлин-биле хамаржыр. Россия Федерациязының колхозтарында болгаш совхозтарында механизаторнуң бүгү-ниити өөредилгезинин 20 муң хире школаларын тургускан. Оларда 500 муң ажыг колхозчулар, совхозтар ажылчыннары болгаш албан-хаакчылары бүдүрүлгеден чарылбайн өөренип турар. Четчир санныг механизаторларны белеткээш, машиналарны ийи эвлчегде ажыглап тургаш көдээ ажыл-агыйның бүгү ажылдарын организастыг чорударын бо чылын хандырары эргежок чугула.

Оон ынай эш Ефремов мал ажылын хөгжүдериниң сорулгаларынга доктааган. Республика бо чылын плян өзугаар күрүнеге эштi 5 миллион тоннаны — 1962 чылда белеткээннинден 487 муң тонна хөйну, сүтү—19 миллион тоннаны—2,6 миллион тонна хөйну садар хүлээлгелиг. Чуурганы 5,7 миллиард борбакты, дүктү—194 муң тоннаны садып алыр.

100 гектар черге онааштыр мал продуктуларын бүдүрер талазы-биле СЭКП ТК-ның март Пленумунуң айыткан деннелин чедип апкан ажыл-агыйлар РСФСР-де улам көвүдеп турар. Ынчалза-даа ниитиниң мал ажылын улам дүрген хөгжүдериниң бар аргаларын бис ам-даа ыракта чедир ажыглавайн турар бис.

Мал ажылында кол чүве—мал чеми. Мал чеми барда—эт-даа, сүт-даа бар болур деп партияның Төп Комитеди, эш Н. С. Хрущев чангыс эвес удаа айтып турган деп иletкелчи демдеглээн.

Малды чем-биле хандырарының хераанге шиитпирлиг чүве кукуруза өстүрери, кукуруза силозун бүдүрери бооп келген болгаш болуп артардаа. Эрткен чылын чамдык областарга, крайларга болгаш автономнуг республикаларга кукуруза дүжүдү багай болган, эвээш силос белеткээн, оон үжүн малды чем-биле хандырарынга берге байдал тургустунган.

Ындыг турда-ла, кукурузаны, а өл ышкаш чигир свёклазын, чочактарааны, мал чеми бобыларны өстүрерин ёзулуг холга алган мурнакчыларның дуржулгазы мал ажылын чем-биле хандырарының айтырыы кыска хуусаада ажыл-агый бүдүүнге шиитпирлеттинген туруп болурун бүзүредин-биле бадыткап турар.

РСФСР-ниң ажыл-агыйларының хөй нуруузунда ниитиниң малының сырыйы ам үеде көнчүг чавыс, кодан мыйыстыг бода малда инектериң бот-дензизи эвээш дээрзин чугаалаза чогуур деп эш Ефремов үргүлчүлээн.

Элээн хөй ажыл-агыйлар ажыглалдыг 100 гектар черге онаажыр малының баш саны-биле каш чылдарда ол-ла черинде таптап турар. Омск, Калинин, Рязань областарда, Башкир АССР-де 100 гектар черге онааштыр инектериң немелде өзүлдези сөөлгү дөрт чылдарда 1—2-ле баш болган.

Эзт бүдүрерин дүрген көвүдериниң кол курлавыры хаван ажылын хөгжүдери болур. Колхозтар болгаш совхозтарның мурнунда салдынган сорулганы — бир-ийи гектар тарылга шөлүнге 100 кг хире деңзилиг бир-бир хаваннарны семирткеш, күрүнеге садарын шиитпирлээрин хандырар керек.

Эзт курлавырын көвүдериниң чугула үнер дөзү инек эздин бүдүрери болур. Мыйыстыг бода малды тургузу азыралга дүрген семиртирин эки чуруумчудары, малды бүдүн чыл дургузунда силос-биле чемтеренин организастаары, а өл ышкаш бар шынааларны болгаш одаларны эки ажыглаары, өске деңзилиг болган семиривээн малды эзтке согарын болдурбазы биске эргежок чугула. Бо дээрге хөй муң тонна немелде эзт алырының аргазын бээр.

Россия Федерациязының колхозтары болгаш совхозтары хой ажылын хөгжүдеринге таарымчалыг байдалдарлыг. Ынчалза-даа сөөлгү чылдарда элээн хөй областарда хойнуң баш саны, хой эздин, дүктү болгаш хой кежин бүдүрери кызырылган. Моңу өдер керек. Эштер Эсмухамбетов, Штыкова ышкаш өске-даа мурнакчы хойжуларның чаш төлдү өстүрер болгаш хой эздин база дүктү алырын көвүдедир талазы-биле мөөнүнээн дуржулгаларын эки ажыглаар керек.

Сүт бүдүрерин чугаалаары онза чугула. ТК-ның сентябрь Пленумунун сөөлүнде, кажан партия организациялары ажыл-херекти холга ёзулуг алганда, колхозтар болгаш совхозтар инектериң продуктулуун болгаш сүттүң ниити саалдазын бедиринге эки түннелдери чедип алганын бис шупту утпаан бис. Ынчалза-даа дыка хөй ажыл-агыйлар чедип алган деннелинге ызырыып шыдаваннар, сүткүр мал ажылын хөгжүдеринче кичээнгейни кошкатканнар.

Сүт бүдүрерининң хераанге үндезини-биле эдер төлээде, малчыннар-биле ажылды экижидер, күш-ажылды организастаарының мурнакчы методтарын идепкейлиг шингээдип алыр, фермаларны механизастаарын, малды баглавайн ажаарын боттандырар керек.

Сөөлгү чылдарда тускайжыткан сүткүр мал ажылдыг болгаш ногаа-картофель совхозтарның калбак четкизин чуртта тургускан деп эш Ефремов үргүлчүлээн. Ындыг совхозтарны тургусканы-биле улуг хоорайларның болгаш үлетпүр төп-теринин чурттакчыларын аъш-чем продуктулары-биле хандырарының шын оруу тывылган дээрзин амыдырал бүрүнү-биле бадыткан турар. Ынчалзажок, элээн хөй тускайжыткан совхозтар оларның мурнунга салган сорулганы ам-даа багай шиитпирлеп турар дээрзин чугаалаар апаар. Бо талазы-биле республика органнары болгаш хамыктың мурнунда РСФСР-ниң көдээ ажыл-агый продуктуларының бүдүрүлге болгаш белеткелдер министерствозу, а ол ышкаш совхозтарны сула удуртуп турар чер-черниң партия болгаш совет органнары улуг буруулуг.

Тускайжыткан совхозтарның ажыл-чорудулгазының экижиирин дүрген чедип алыр ужурлуг бис. Хоорайларны картофель, ногаа болгаш сүт-биле хандырар талазы-биле салдынган сорулганы бүрүн шиитпирлээри эргежок чугула.

Эргелелдеринниң чаа органнарының ажыл-чорудулгазынга доктаагаш, СЭКП ТК-ның март Пленумунун шиитпирин ёзугаар тургустунган бүдүрүлге эргелелдериниң бир чыл ажылының дуржулгазы оларның амыдыралчызын бүзүрелдин-биле бадыткап турар деп эш Ефремов чугаалаан. Бүдүрүлге эргелелдерин тургусканы колхозтарда болгаш совхозтарда бүдүрүлгелерни улам мергежилдиг болгаш тодаргай угланышкынныг удуртурунун аргазын берген. Бүдүрүлге эргелелдериниң парткомнары үш ай хире-де ажылдап турар. Практиктиг ажылдың дуржулгазы амдыызында оларда эвээш чыгдынган. Ынчалза-даа парткомнарның ажылдаан хөй эвес үези көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезин удуртурунун ажыктыг хевирлерин партия тыпкан дээрзин көргүзүп турар.

Парткомнарның хөй нуруузу долу күзениишкин-биле ажылдап, амыдыралче, экономикаже ханы сиңнирерин орадажып, күштерин колхозсовхоз бүдүрүлгезин хөгжүдериниң сонгаарлаттынмас үндезин айтырыларын шиитпирлээринче мөөнеп, кадрларны шилип алырынче болгаш таарыштыр тургузарынче, күүселдениин дээштиг хыналдазынче хөй кичээнгейни салып турарлар.

Бүдүрүлге эргелелдериниң болгаш партия комитеттериниң организакчы ажылында кол үүл болза күш-ажылдың эки үлегер-чижектеринге кижилерни өөредири, эртемнин чедиишкиннерин болгаш мурнакчы дуржулганы бүдүрүлгеге нептередири болур ужурлуг.

Хөй-хөй бүдүрүлге эргелелдери болгаш партия комитеттери көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезин организастаарын сайзырангайжыдарынга болгаш комплексилиг механизастаарынга үндезилээш күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидер талазы-биле ажылды холга тодаргай ап турардар. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидери — бо дээрге көдээ ажыл-агыйда бистиң бүгү ажыл-чорудулгавыста үндезин айтырыг.

Бүдүрүлге эргелелдери, партия организациялары административ-эргелел болгаш хандырылга персоналының штаттарын колхоз болгаш совхоз бүдүрүнге туюлунга чедир эде көөр, артык чарыгалдарны үзүткаар талазы-биле хемчеглерни төлевилээр болгаш боттандырар, ажыл-агый бүдүрүнүн орулгалыг ажылдаарын чедип алыр керек.

Партия комитеттери, бүдүрүлге эргелелдери бүдүрүлгени өстүрериннге бар турар курлавырларны ажыглаар талазы-биле хүн бүрүнүн дузаламчызын көргүспүшаан, хөжүдап турар ажыл-агыйларже кичээнгей салыр хүлээгелиг.

Ындыг болза-даа партия комитеттериниң болгаш көдээ ажыл-агый органнарының чамдык удуртукчулары колхозтарны болгаш совхозтарны удуртурунун эрги аргаларындан ам-даа хосталбаанын чугаалаар керек.

Чижээ, область организациялары Оренбург бүдүрүлге эргелелинче бо чылдың январь айда 170 чагааларны, распоряжениелерни болгаш директивтиг айтыышкыннарны чоруткан шын деп санап болур бе. Үстүнден шуужун кээп турган хөй саазыннарны барымдаалаш, эргелелдиң ажылдакчылары боттары 118 янзы-бүрү документилерни колхозтарже болгаш совхозтарже чоруткан.

Ажыл-херекти мынчаар көөр чорук ТК-ның ноябрь Пленумунун ёзузунга дүүшпейн турар. Партия комитеттериниң, бүдүрүлге эргелелдериниң кол ажыл-чорудулгазы хуралдарда болгаш чөвүлел хуралдарда эвес, тайылбырлар чыырында болгаш резолюциялар хүлээп алырында эвес, а шуут ажыл-агыйларга ажылдаарында болур.

Бүдүрүлгени удуртур болгаш кижилерни кижизидер талазы-биле оларның ажылынга партия комитеттериниң идегелдиг челенгиижи болза колхозтарның болгаш совхозтарның партия эге организациялары болур. Бүдүрүлгеге улам-на чоок турар кылдыр оларга дузалаар, инициативазын болгаш бот-тывынгыр чоруун хөгжүдер, даандырган ажылхерек дээш коммунист бүрүзүнүн харыысалгазын көдүрер керек. Чаа сорулгалар-биле холбаштыр көдээде профэвилел болгаш комсомол организацияларының ролю база бедип турар. Партия комитеттери комсомол болгаш профэвилел организацияларын удуртурун күштелдирер керек.

Ажылчыннарның, колхозчуларның болгаш тускай эртемниглерниң культурлуг-амыдырал байдалдарын экижидер, оларның хереглелдерин болгаш негелделерин хандырар, күш-ажылдың түннелдериниге материалдыг сонуургалды тургузарының дугайын—эң эки сагыш салыышкынын илередири эргежок чугула.

Түннелинде эш Ефремов мынча деп чугаалаан:

— 1963 чылда 2 миллиард 500 миллион—2 миллиард 600 миллион пуд тараа бээр деп партияның салган сорулгазын чедиишкинниг күүседир, көдээ ажыл-агыйның бүгү продуктуларын садып алырының күрүне планнарын күүседир болгаш оон-биле бистиң улуг Төрээн чуртувустун күүү-шыдалын улам ынай быжыглаарының хераанге төлептиг салыышкынын киирер дээш Россия Федерациязының партия организациялары болгаш көдээ ажыл-агыйының бүгү культураларны ажыглаар-ларын, оларның хереглелдерин болгаш энергиязын харамнанмастар дээрзин ленинчи Төп Комитетке, эш Н. С. Хрущевтуң бодунга силерниң өмүнээнерден бүзүредирин чөпшээреп көрүнер.

Ховуларның болгаш фермаларның байлаан көвүдедир

Плеткелди чугаалажып көөрү эгелээн. Краснодар крайның Усть-Лабинск колхоз-совхоз бүдүрүлге эргелелиниң партком секретары **А. А. Пахомов** санал берген.

Усть-лабинчилерниң эгелээшкини кабинеттерге эвес, а массаларның боттарының иштинге төрүттүнген деп ол чугаалаан. Көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинин курлавырларын эки ажыглаар талазы-биле хемчеглерни звено бүрүзүнге, ферма бүрүзүнге чугаалажып көрген. Оон ужурунда көдээ ажыл-агый продуктуларын көвүдедир талазы-биле бистиң бедиткен социалистиг хүлээлгелеривис черле боттуг болуп турар.

Бүдүрүлге эргелелиниң ажылишчилери тарааның ниити бүдүрүүшкүнүн бо чылын эрткен чыл-биле деннээрге бүдүн чартык катап көвүдедирин, күрүнеге 13.400 муң пуд тарааны садарын шиитпирлээн. Бо сорулганы шиитпирлээринге кол курлавыр — дүжүттү бедидерин ажыглап турар. Колхозтарда болгаш совхозтарда күзүн чажын тарыыр культураларның бүгү шөлүн бедик дүжүттүг «Безостая-1» деп сорт-биле тараан. Бедик шынарлыг эргежок чугула санныг чазын чажын тарыыр үрезиннер ажыл-агый бүрүзүнде бар, тракторлар болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа машиналары хову ажылдарынга бүрүнү-биле белен.

Механизастаттынган 83 звенолар холдун күш-ажылының чарыгдалы чоокка 21 муң гектар шөлге кукуруза тарып өстүрер, ол болза ук культураның ниити тарылгаларынга удур 75 хуу болуп турар. Механизастаттынган 91 звенолар Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры В. Светличныйның технологизазын ёзугаар чигир свёклазын тарып өстүрүп эгелээр.

Эргелелдиң партия комитеди кижилерни өөредиринче, мурнакчы дуржулганы дамчыдарынче, ажыл-агыйны орулгалыг чорударынче улуг кичээнгей салып турар. Чоокку ийи-гула адырын хөгжүдеринче улуг кичээнгей салып турар.

Көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрерин көвүдедир дээш эргелелдиң боттандырып турар хемчеглерин чугаалаан. Эвээш продуктулуг шынаалаларны, одарларны болгаш кезек-кезек күр черлерни шиңгээдип алыры чыл бүрүде миллион хире пуд немелде тарааны алыр арганы бээр. Бедик дүжүттүг сорттарны нептередири база бир миллион пуд хире тарааны бээр.

Черни ажылдап кылырда ээ-харыысалга чок чорукту үзүткаар дээш чер участоктарын быжыглаан чүс ажыг механизастаттынган отрядтарны тургускан.

Экономика талазы-биле кошкак дөрт колхозтарның бүгү машина-трактор парктарын комплексилиг хандырары-биле «Сельхозтехниканың» район салбыры бүрүн алган. Ол эки херек болганын дуржулга көргүскен. Эрткен чылын ындыг хандырылганың ачызында Крупская аттыг колхозка техника үрелиишкин чок болган. Тракторнуң ажылдап кылыышкыны улгаткан, а септелге болгаш техниктиг ажаалдага чарыгдал дыка кызырылган.

Индирде Ростов областын Октябрьск бүдүрүлге эргелелиниң партия комитединиң секретары **Д. Д. Бойко.**

— Эргелелге хожудангай ажылагыйлар, бригадалар болгаш фермалар тургуспас деп сорулганы партком салып алган. Хожудап турарларга дузаламчы ам калбак хемчээлдиг апарган деп ол чугаалаан. Чүгле мурнакчы колхоз хожудангайларга дузалап турар эвес, харын ажылагыйның иштинде мурнакчы бригада, ферма кошкактарынга дузалап, мурнакчы саанчылар, хаван, куш ажаакчылары боттарының билиглерин эвээш дуржулгалыг малчыннарга өөредип турар.

Партком социалистиг чаруштың түннелин доктаамал үндүреринче чыл эгезинден-не кичээргей салган. Комплексилиг бригадаларга болгаш салбырларга түннелди он хонгашла, ажыл-агыйларга — айда бир удаа, партком бюрозунга — айда ийи катап үндүрүп турар. Түннел дээрге оперативтиг экономиктиг анализ болуп, четпестерни чогуур өйүнде илередип, оларны чайладыр хемчеглерни алыр арганы берип турар.

Чаруш үнелиг хөй эгелээшкиннерни тывылдырып турар. Чапаев аттыг колхозтуң дуржулгазы дыка үнелиг. Чижээ, колхозта чаңгыс-даа штаттыг ферма эргелекчизи чок. Фермаларның коллективтерин удуртур хүлээлгени улуг саанчылар күүседип турар. Олар өскелери ышкаш база-ла быжыглаткан инектерлиг. Ол ажыл-агыйның ийиги бригадазында бир ажылдакчы алды фермаларның учёдун кылып турар. Мурнунда оларга алды учётчик турган.

Чапаевчилериниң эгелээшкинин өске колхозтар болгаш совхозтар база эдерген. Бригадаларны болгаш салбырларны удуртурун сайзырангайжытканы администрация аппарадындан 450 кижини хостаарының аргазын ажыл-агыйларга берген.

Кострома областың «Октябрь XII чылы» колхозтуң даргазы **П. А. Малинина** чуртка калбаа-биле сурагжаан ол ажыл-агый көдээ ажылагый продуктуларын бүдүрерин көвүдедирин канчаар төлевилеп турарын чугаалаан. Одуругларының аразын сайзырадыр культураларның тарылгазын калбартышаан, база оларның дүжүдүн бедитпишаан, колхоз хөй санныг мал чемин ап турар. Бо болза, малдың санын көвүдедир арганы берип турар. Ам ажыл-агыйның ажыглалдыг чүс гектар чер бүрүзүнге 22 инек онаажып турар. Эрткен чылын чүс гектар тарылгага 150 центнер көң эзтi бүдүрген. Бо дээрге ол ажыл-агый үшкү үчаданы апканы ол-дур.

Колхозчуларның кызымаккай күш-ажылының ачызында колхоз хөй орулганы алган. Ол дээрге тудуглар кылырының болгаш колхозчулар-биле эки санажырының аргазын берген. Эрткен чылын бир кижихүннүң төлевири 2 рубль 45 көпеек болган. Колхоз кырганнарга пенсияны тыпсып, колхозчуларга төлевирлиг шөлээни берип турар.

Күзүн чажар кызыл-тастың кышка быжыг сорттарын өстүрер талазы-биле эртем ажылын күштелдирериниң чугулазын профессор **В. Е. Писарев** бодунуң чугаазынга демдеглээн. (Кара хөрзүннүг эвес куржагның төп районнарының көдээ ажыл-агый эртем-шинчилел институду).

Бистиң көдээ ажыл-агый эртемнивистиң хүлээлгези болза, күзүн чажар кызыл-таска аңдарган арыг черни солуп болур эң эки эдертикчини шилип алыр дээш бүгү хемчеглерни алыры болур. Ындыг эдертикчи чочак-тараа, а ол ышкаш бобыларның чочак-тараа-биле холумаа болур дээрзин дуржулга көргүзүп турар. Институттуң Немчиновкада шөлдеринге ындыг холумактың дүжүдү 389 центнер ногаан масса болуп, гектардан 5.714 чемгерилге единицаларын болгаш 10 центнер белокту берип турар.

Күзүн чажар кызыл-таска өске эдертикчилерни база доп-дораан тывар керек. Бо дээрге—кара хөрзүннүг эвес куржагның дуржулга станцияларының болгаш бистиң көдээ ажыл-агый эртемнивистиң В. И. Ленин аттыг академиязының эң бирги чергенин сорулгазы-дыр.

Москва чоогунда «Заокский» совхозтун сураглыг механизатору **И. С. Жирнов** бодунуң звенозунуң ажылының дугайын чугаалаан. Дөрт кижиден тургустунган механизастаттынган звено эрткен чылын 170 гектарга кукурузаны, 50 гектарга чигир свёклазын, 90 гектарга мал чеми бобыларны болгаш 10 гектарга морковьту тарып өстүрген. Эрткен чайын Москва чоогунга агаар-бойдустуң багай байдалдары турза-даа ол бичии, сырый каттышкан, И. С. Жирнов удуртуп турар коллектив бодунун социалистиг хүлээлгелерин күүсеткен болгаш гектар бүрүзүнден 6.300 чемгерилге единицаларын алыр хүлээлгелиг тургаш, 6.378 чемгерилге единицаларын алган. Ол болза 500 баш инектерни чыл дургузунда шыктыг чемнер-биле бүрүнү-биле хандырып турар.

Ам совхозтун төп салбырының малчыннары бергедээшкинге таварышпайн турар. Мал чемнери четчир, оларның өртээ чиик. Эрткен чылын бир чемгерилге единицазының бот-үнези 5 көпеек болган. Ол бодунун эллчээнде бир центнер сүттүң бот-үнезинге база салдарлыг болган: төп салбырда ол 11 рубльден ашпайн турар.

Чөвүлел хуралга Оренбург областың Оренбург бүдүрүлге эргелелиниң начальниги **Г. Г. Выжулл**, Татар АССР-ниң Арск бүдүрүлге эргелелиниң начальниги **Л. Р. Шарифуллин**, Воронеж областың Таловск бүдүрүлге эргелелиниң партия комитединиң секретары, СССР-ниң Дээди Совединиң депутады **Н. К. Кириллов**, партияның Амур обкомунун бирги секретары **П. И. Морозов** база санал берген.

Чөвүлел хурал бодунун ажылын март 12-де база үргүлчүлээн.

(СЭТА).

МОСКВА ОБЛАСТЬ. Грибовск ногаа ажылдыг селекция дуржулга станциязының улуг эртем ажылдакчызы А. В. Федорченко огурецтериң чаа сорттарын өстүрүп үндүрер дээш хөй чылдарда ажылдап турар. Клинский сортту чылан хевирлиг англи сорт-биле хайнанташтырганының түннелинде чоокта чаа алдынган чаа сорт-биле ажылдаарын эртемден үргүлчүлеп турар. Ол чаа сорт клинский сортка бодаарга 50 хуу хөй дүжүттү берип турар.

ЧУРУКТА: А. В. Федорченко чаа сорттуң огурецтериниң рассадазын көрүп турары.

Фото Н. Кулешовтуу. СЭТА-ның фотохрониказы.

«Октябрь 30 чылы» колхозтан медээлер

Чөөн-Хемчик районнуң «Октябрь 30 чылы» колхозтуң механизаторлары көдээ ажыл-агый машиналарының механиги, район Совединиң депутады М. Дорждуңуң башталгазы-биле часкы тарылгага үлегерлиг белеткемип, техника септелгезин шынарлыг чоруткан. Сөөлгү хүннерге чедир 20 тракторларның, 19 сеялканың, 14 трактор андазынының, 4 лущильниктиң септелгези доозулган. Колхоз техника септелгезиниң талазы-биле районда мурнуку одуругда чоруп турар. Механизаторлар эштер Дажы-Белек, Херел-оол Соскур-оол болгаш колхозтуң дарганы эш Чыртаклан олар септелгеге эң идепкейлиг киришкеннер. Ам ажыл-агыйның бүгү техниказы ховуларже үнүптеринге белен.

ЫЯШ БЕЛЕТКЕЛИ

Тудуг бригадазының бызаңчылары бо чылдың тудуунга хереглээр ыяшты январьның эгезинде белеткеп эгелээн. Чоокку үеге чедир Баян-Дугайның болгаш Кегээн-Булактың арганларында 3700 кубометр тудуг ыяжы белеткеттинген. Ыяш белеткээр ажылда тудугжулар К. Кертик-оол М. Очур-оол, М. Куулар хүн нормазын 200—250 хуу күүседип турар. Бо хүннерде 500 кубометр ыяш дүжүртүнген болгаш арткан ыяшты прицептиг ийи автомашина үзүк чок өөртүп турар.

МАЛЧЫННАРГА ДУЗА

Колхозта сес чыл школазының коллективи дыштанып хүн санында малчыннарның турлагларынче үнүүшкүнү кылып, оларның ажыл-хереңге дузалажып турар. Чүгле февраль, март айларда безин № 1 болгаш № 2 хойжу бригадаларның хөй баш хой кирер дөрт кажааларының көрженин коптарганнар. Олар малчыннарның ажылынга дузалашпышаан, беседаны чорудуп, концерттерни көргүзүп турар. Коллектив ам удавас № 3 хойжу бригадаже үнер.

МАЛ ООЛДААШКЫНЫ

Колхозтуң малы амгы үеде кидин-тулук оолдап эгелээн. Баштаар кер база партия организациязы малдың чаш төлүн бүрүн камгалап алыр дээш, малчыннарга дузалажыры-биле комсомолчуларны болгаш скыяктарны барык кодан бүрүзүнче чоруткан. Төрээн бүгү малдың чаш төлү менди дорбүүп турар.

Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Ооржак Лопсаңчаптың удуртуп турары № 1 хойжу бригаданың хойжулары К. Умер-оол төрээн 395 хоюндан 389 хураганны, К. Домуй-оол 452 хоюндан 456 хураганны, О. Откан-оол 241 хоюндан 241 хураганны менди ажаап өстүрүп турар. Малчыннарның амыдырал-чуртталгазынче сагыш салыышкын эвээн. Чоокта чаа ында көжер садыжыгашты организастаан. Ам малчыннар хереглээн бараанын оон садып ап турар. Оокбиле кады малчыннарның ай санында алыр акшазын колхозтуң кассири чедирип берип турар. Колхозтуң малчыннары усть-лабинчилериниң кыйгырыынга сорук кирип, малдың чаш төлүн бүрүн камгалап слыр сорулганы салып алган аразында чарыштыг ажылдап турар.

В. ЭДЕР-ООЛ.

ПАРТИЯ АЖЫЛЫНДА ХӨЙ-НИИТИ ЭГЕЛЭЭШКИН

...«Партия органнарының аппараты чайгылыш чокка кызырлыр, а партия активиниң хүрзэлеңи улгадыр апаар. Партия органнарынга хөй-ниитичи эгелэшкин-биле ажылдаар комиссиялар, килдистер, инструкторлар, райкомнар, хооркомнарның секретарьлары улам көвүдээр ужурлуг» — деп, Н. С. Хрущев СЭКП-ниң XXII съездизинге чугаалаан. Н. С. Хрущевтүн бо айтыышкынын удуртулга болдуруп, партияның XXII съездизиниң шиитпирлерин күүсетишиаан, партия ажылынга хөй-ниитичи эгелэшкинни өстүрериңче СЭКП Кызыл хооркому кичээнгейни улгаттырып турар апарган.

Ам үеде партия хооркомунуң чанында школалар ажылынга дузалажыр, херээженнер болгаш аныктар ортузунга ажыл чорудар — мындыг үш штаттан дашкаар килдистер ажылдап турар. Ол ышкаш идеология комиссиязы, экономика чөвүлели база тургустунгулаан. Чөвүлелдиң чанында үлетпүр, тудуг болгаш транспорт секциялары ажылдап турар. Социалистиг чарыштын түннелин үндүрер болгаш мурнакчы дуржулганы нептередир талазы-биле 13 кижи составтыг тускай комиссия база ажылдап турар. Партияга хүлээп алыышкын айтырыгларын болгаш коммунистерниң хуу херектерин баш бурунгаар көөрүүнү комиссиязы улуг ажылды чорудуп келген.

Хоорайда лекция пропагандазын штаттан дашкаар хөй санныг лекторлар боттандырып турар. Политшколаларның болгаш бөлүмнерниң кичээлдерин 500 ажыг пропагандистер башкылап турар. Партия хооркомунуң тус-тус килдистериниң чанында штаттан дашкаар 32 инструкторларны бадылаан.

Штаттан дашкаар килдистерни, комиссияларны болгаш инструкторларны тургусканы-биле партия хооркомунуң ажыл-чорудулгазы улам-на алгып, партия эге организацияларын удуртурунуң деннели бедип турар апарган. Штаттан дашкаар ажылдакчылар партия хооркомунуң чаа, ажыл-ишчи күжү болбушаан, ажыл-агый, культура тургузуушкунуң билдилии-биле, тодаргай удуртур, амыдыралдың идип үндүрүп турары айтырыгларын оперативтиг шиитпирлээр, четпестерни чогуур өйүнде узуткаар арганы биске берип турар.

Партияның эге организацияларыбыле харылзааны быжыглаарынга, ажыл-агый, политиктиг сорулгаларны шиитпирлээр талазы-биле олардың дайынчы аргалыын өстүрериңге ол чаа күштер үнелеп хаммас дузаны чедирип турар. Штаттан дашкаар килдистерниң, комиссияларның болгаш инструкторларның ажыл-чорудулгазы көнчүг делгем болгаш хөй янзы. Школадан дашкаар школа килдизин чижекке ап болур. Ол тургустунгандан бээр үүгле чыл ашкан. Ол килдисти РСФСР-ниң школаларының алдарлыг башкызы, коммунист Ладанова удуртуп турар, а оон инструкторларында хоорай школаларының, пединститүттүң эң шыырак башкылары шилип алдынган. Үк килдис улус өөредилгезиниң чугула-чугула айтырыгларын шиитпирлээр, школаларда парторганизацияларның ажыл-чорудулгазын экижидер талазы-биле партия хооркомунга дыка улуг дузаламчыны көргүскен. СЭКП хооркомунуң бюрозу ол килдистиң инициативазы-биле 9—11 класстарда бүдүүлге өөредилгезиниң айтырыын чугаалажып шиитпирлээн, башкыларның амыдырал байдалын экижидериниң хемчеглерин боттандырган дээш өске-даа.

Ол килдис № 6 школада өөредилге-кижизидилгелиг ажылдың эки дуржулгазын өске школаларга чоокку үеде нептередирин, хоорайның ортумак өөредилге черлериндe болгаш пединститутта тус-тус эртемнер аайы-биле бөлүмнернин ажылының байдалын, кижизидилге ажылын канчаар тургусканын хынаарын планнаан.

Херээженнер ортузунга ажыл талазы-биле штаттан дашкаар килдистиң ажылы база элээн сонуурганчыг болуп турар. Ону идепкейлиг коммунист, ыяш ажыл-агый эргелелиниң ажылдакчызы эш Лебедева баштап турар. Ол килдис 1962 чылда хоорайда херээженнер чөвүлелдериниң даргалары-биле тускай семинарны организастаан. Оон ынай дараазында айтырыларга хамаарыштыр хоорай херээженнериниң чөвүлел хуралдарын 5 удаа эрттирген: «Хоорай чаагайжыдылгазынга херээженнериң киржилгезиниң дугайы», «Дүжүт ажаап алыышкынынга херээженнериң киржилгези», «Уруглар кижизидилгезинге ада-иелериң сорулгазы» дээш өске-даа.

Хоорайның херээженнер чөвүлели (даргазы эш Кочеткова) уруглар яслилериниң, садтарының тудуун чорудуп турарының дугайында айтырыгны хынап көргеш, болдунун хуралынга чугаалажып, чугула хемчеглерни алган. Ол чөвүлелдиң бүгүле ажыл-чорудулгазы тус-тус секцияларның идепкейлиг киржилгезибиле боттанып келген. Херээженнер чөвүлелиниң амыдырал секциязы санитарлыг байдал, техника ажылының айтырыгларының талазы-биле элээн каш бүдүүлге черлеринге хыналда чорудуп, илереттинген четпестерни узуткаарының хемчеглерин алган.

Садыг болгаш хөй-ниити чемненилгезиниң секциязы школаларда, бүдүүлгелерде буфеттерниң ажылын үргүлчү контрольдап турар. Оон ачызында буфеттерниң ажылы экижээн, хөй-ниити чемненилге черлериниң санитарлыг-байдалы сегээн.

Хооркомнуң экономика чөвүлели (даргазы эш Кирдеев) бүдүүлге черлеринге улуг организакчы хемчеглерни база чорудуп келген. Бүдүүлгелерде, тудуг черлеринде парторганизацияларга хүн бүрүнүн дузаламчызын көргүзериндеи аңгыда, ол чөвүлел ажыглаттынмаан курлавырларны илередип тывар, четпестерни узуткаар талазы-биле коллективтерге практиктиг дузаны чедирип турар. «Хоорайда капитал тудуушкунуң чоруп турарының дугайында» айтырыгны СЭКП хооркомунуң пленумунга чугаалажып шиитпирлээр талазы-биле экономика чөвүлели энир чылын эки дузалашкан. Чеди чылдың бешки чылында социалистиг хүлээлгелер алыр талазы-биле ажылды бүгү коллективтерге организастаарынга экономика чөвүлели идепкейлиг киришкен.

Партия хооркомунда шилип алдынган штаттан дашкаар инструкторларның хөй нургулуу партия ажылын эки билир, дээди болгаш ортумак эртемниг кижилер болуп турар. Ол инструкторлар штаттыг килдистерде быжыглаттынган болгаш оларның эргелекчилериниң удуртулгазы-биле ажылдап турарлар. Штаттан дашкаар инструкторлар ажыл дуржулгазының, политиктиг болгаш тускай эртеминиң аайы-биле партия организацияларында быжыглаттынган ийикпе тус-тус даалгаларны күүседип турар. Олар базала штаттыг ажылдакчылар ышкаш партия хооркомунуң бюроларынга, пленумнарынга тургузар айтырыгларны белеткежиринге киржип келгеннер. Масса ортузунга дириг организакчы ажылды, парторганизацияларга боттуг дуза чедирерин олар боттарының кол хүлээлгези кылдыр санап турарлар.

Организас болгаш үлетпүр килдистериниң штаттан дашкаар инструкторлары эштер Исламов, Бочаров, Лебедев, Белов, Зубков болгаш өскелер-даа организастаар ажылга боттарын шынзыктырып шыдааннар. Чижээ, эш Исламов ам үш чыл ажылдап турар. Ол Коммунал ажыл-агый министерствозунуң АТК-зында парторганизацияда быжыглаттынган. Коммунист бүрүзүн, парторганизацияның болгаш бүгү коллективтиң амыдыралын эш Исламов эки билир. Ажыл планнарын чогаадыр, партия, профэвилел, комсомол хуралдарын эрттирер талазы-биле ол парторганизация секретарынга үргүлчү дузалажып, айтырыгларны шиитпирлээриниң аргаларын сүмелеп, хурал-суглаага, кол-кол хемчеглерге боду-биле киржип турар. Эш Исламовтуң идепкейлиг киржилгези-биле ол парторганизацияның ажылының эжижээни ук автоажыл-агыйының ниити ажылын сегидеринге идиглиг болуп, ынчангаш АТК 1962 чылдың бүдүүлге планын бүгү көргүзүглер аайы-биле чедиишкинниг күүседип шыдаан.

Оргкилдистиң штаттан дашкаар инструктору эш Бочаров сайгарылга баазазының парторганизациязында быжыглаттынган. Ол база-ла коллективке үргүлчү барып, социалистиг хүлээлгелериниң күүселдезин, коммунистер, комсомолчуларның политиктиг өөредилгезин сонуургап турар.

Штаттан дашкаар инструкторларны партия хооркомунуң ажылынга киириштирери коммунистерни партия, совет, ажыл-агый черлеринин удуртур ажылдарынга депшидер чоруккa таарымчалыг байдалды берип турар. Чижээ, штаттан дашкаар инструктор турган эш Родченко хооркомнуң үлетпүр килдизинин инструкторунда депшиттирген, эш Лобачёв № 1 АТК-ның кадрлар килдизинин начальнигинде депшээн болгаш ол коллективте парторганизацияның секретарында сонгуткан, а эш Коваленко ол-ла АТК-ның эксплуатация начальнигинде депший берген.

Партияга хүлээп алыышкынны болгаш коммунистерниң хуу херээн баш бурунгаар хынап көөр талазы-биле партия комиссиязы (даргазы эш Кузьмин) СЭКП хооркомунга улуг дузаны чедирип келген. Оргкилдис ол комиссияның дузаламчызы-биле партия амыдыралында бо чугула айтырыгны ханы болгаш оперативтиг шиитпирлеп турар апарган. Бүдүүлгелерге, албан черлеринге партияның, күрүнеиң сагылга-чурумун быжыглаарынга, партия амыдыралының норма-чижектерин болгаш СЭКП-ниң Уставын шыңгыы сагыырынга коммунистерни кижизидеринге ол комиссия бодунун бүгү-ле ажыл-чорудулгазы-биле идигни берип келген.

Хөй-ниитичи эгелэшкинниң чуруму-биле ам үеде 190 ажыг коммунистер СЭКП хооркомунуң хүн бүрүдеги ажылынга киржип турар. Парторганизацияларга политмассалыг ажылдың деңнелин элээн бедидер, ынчангаш эрткен чылдың бүдүүлге онаалгаларын бүдүүлгелерниң хөй кезиинге долдур күүсеттирер арганы бо бүгү хемчеглер СЭКП хооркомунга берген.

Оон-биле кады партийжи ажылга хөй-ниитичи эгелэшкинни калбартыр талазы-биле СЭКП хооркомунуң ажылында четпестер ам-даа хөй. Ол дугайын партия обкомунуң бюрозунуң бо чылдын февраль 25-теги доктаалында кончуг шын айыткан. Шынап-ла бис штаттан дашкаар ажылдакчыларның семинарларын, сургаалдалыг хуралдарын ховар эртирип, дээре ажылдап келген инструкторларның, килдистерниң эки дуржулгазын нептеретпейн келген бис.

СЭКП-ниң хооркому, оон штаттыг килдистери партия контролюнуң комиссияларын удуртур талазы-биле партия эге организацияларынга ам-даа эвээш дузалажып турар. Оон түннелинде «Коммунал тудугнуң» септелге-тудуг эргелелинде, орук тудуунуң өргелелинде, хоорайның үлетпүр комбинадында болгаш өске-даа черлерде партия комиссиялары үр үениң иштинде ажылдавайн келген. Ынчаарга бус-турбина электростанцияда, аэропортта, пассажирлер АТК-зында, «Кызыл тудугнуң» тудуг участогунда парторганизацияларның тургускуулаары, хөй янзы ажылдарны кылып келген, дээре ажылдыг партия комиссияларының эки дуржулгазын нептередиринче кичээнгей салбаанывыс таарышпас дээрзин маңаа база миннир херек. Ол ышкаш хөй-хөй коллективтерде культура-массалыг ажыл сандараан, чамдык клубтар, кызыл булуниар ажылдавайн, спортчу хемчеглер калбарбайн турунда, партия хооркому, оон тус-тус килдистери олче база-ла шоолуг кичээнгей салбайн келген.

Кызыл хоорайның партия амыдыралына хөй-ниитичи эгелэшкинни калбартыр талазы-биле өске-даа бар четпестерниң дугайында СЭКП обкомунуң шыңгыы сагындырыгларын барымдаалап, партияның хооркому айыткан четпестерни узуткаарының, хөй-ниитичи эгелэшкинни күүтелдириринин практиктиг хемчеглерин ажылдап кылган. Хооркомнуң чанында чоокку үеде тудуг болгаш коммунал ажыл-агыйының штаттан дашкаар чаа килдизин тургузары, амгы штаттан дашкаар килдистерни, идеология комиссиязын быжыглаары, штаттан дашкаар инструкторларның санын көвүдериин көрдүүнүп турар. Штаттан дашкаар ажылдакчыларның өөредилгезин организастаарының планы ажылдап кылдынган. Хоорайда культура-чырыдыышкын албан черлериниң ажылын экижидериниң хемчеглери алдының эгелээн.

Партия аппарадының ажылынга хөй-ниитичи эгелэшкинни калбартыры келир үелиг. **«Кижилер боттары тускай аппарат чокка ниитилелдиң херектерин эргелеп башкарар апаар үеже — коммунизмче бар чыдар бис»**—деп, Н. С. Хрущев СЭКП-ниң XXII съездизинге чугаалаан. Күрүнеиң төлевирлиг аппарады үргүлчү кызырылган, эргелелдиң чаңчыл мергежилин улам хөй массалар шингээткен, ол аппаратка ажыл алызында барып онзагай профессия эвес болган турзун дээш, херекти шак ынчаар чорудары эргежок чугула. Ол төөгүлүг улуг сорулганы шиитпирлээринге партийжи аппарат үлегер болуп, мурнунга чорбушаан, коммунистиг бот-эргелелдин улам болбаазырангай хевирлерин тывар талазы-биле үлегерни көргүзер апаар дээрзин партияның чаа Программазында айтып турар.

Партияның бо чугула айтыышкының хажык чокка боттандырар дээш Кызылдың парторганизациязы бүгү чүүлдерни кылып, ажыл-агый, политиктиг сорулгаларны чедиишкинниг күүседир талазы-биле бодунун дайынчы аргалыын, организакчы, мобилизакчы күштүүн моон соңгаар-даа өстүрүп шыдаар.

П. КИСЕЛЕВ,
СЭКП Кызыл хооркомунуң бирги секретары.

Партийжи амыдырал

Мокураштың бригадазы

— Бир муң тос чүс бежен сес чылда Бай-Тайганың Бай-Тал школазынга башкылап турдум. Ак-Довуракта даг-дүгүнүң улуг тудуу эгелээн, ол тудугну тургусчур дээш кижилер Тываның ырак, чоок булуңнарындан кээп турар эвес, харын Совет Эвилелиниң бүгү-ле республикаларындан, крайларындан, областарындан үзүк-соксаал чокка кээп-ле турарының дугайын солунардан номчуп, радиодан, Барыын-Хемчиктен келген кижилерден дыңнаап, бистиң Бай-Тайганың аныяк өскени-даа, улуг-даа кижилери Ак-Довуракче чоруп тургулаан. Мээң клазымның өөреникчилери ортумак эртемни чедип алгаш, ол тудугга барып ажылдаар изиг күзелин илередип тургулааннар. Мээң өөреникчилерим Тываның эгээртинмес казар байлактарының, келир үеде туруптар улуг заводтарының, улуг үлетпүр черлериниң дугайын бо-ла айтыра бергилээрлер. Ынчан бис оларның ындыг харыыларынга хамаарышкан тускай харыылар кежээлерин школавыска организастап, эрттирип турдувус. Аңаа өөренип тургулаан дыка хөй онгу класчылар школаны дооскан дораан-на Ак-Довуракка барып ажылдаарын илереткеннер. Мен бодум база-ла дөстүүп шыдаваан мен. Сагыш-сеткилиминиң, чүрээмниң кыйгырыы-биле ол-ла чылын дораан Бүгү-эвилелге онза ужурдузалыг тудугга ажылдаар дээш хапкан мен—деп, «Тыва даг-дүгү» тудуг эргелелиниң база бир мурнакчы тудугжу бригадазының бригадири Степан Дөңгүракович Мокураш бистиң беседавыс-биле чугаазын ынчаар эгелээн.

Бай-Талдан келген башкы бо улуг тудугга келген дораан-на комплексилиг тудугжу бригаданы удуртуп эгелээн. Ынчангаш Степан Дөңгүракович үүс-үүс тудугжуларының одуруунга ийи билээн сывыртынып каапкаш турупкан, бодунда онаашкан харыысалгалыг улуг ажыл-херекти-даа ол эки билип турган. Оон бригадазының кежигүннери шуптуузу-ла аныяк тыва оолдар, кыстар. Олар Мөңгүн-Тайгадан, Өвүрдеп, Таңдыдан, Барыын-Хемчиктиң бодундан келгилээн, дүүн чаа-ла малчыннар, көдээ тудугжулар тургулаан. Тудуп турар тудуун дүрген-не дүрген доозары дээш үешагның эртип турганын безин эскербейн тургулаан, харын-даа тыва улустүң тоолдарында өкыш боорга хыраазындан, чай болурга шалыңындан билип тургулаан» деп чугаалар-даа сагышка кирер болган.

Мокураштың удуртқан бригадазы эрткен чылдың планын ниитизи-биле 130 хуу күүсеткен. Чедиги чылдың бешки чылының баштайғы айларын базала күш-ажылчы чедишкиннер-биле ужурашкан, январьның планын 140 хуу күүсеткен, февраль айның планын РСФСР-ниң Дээди Советинге болгаш чер-чер Советтеринге соңгулданың хүнүнүң мурнуу чарыында 150 хуу күүседириниң социалистиг хүлээлгезин алгаш, аңаа ээ болуп шыдап — февральдың бүдүүлге планын 150 хуу күүседипкеннер. Олар туйбу болгаш бетон заводтарын, ийи каът чуртталга бажыңнарын, школаны, көвүрүг, орук тудугларын кылырынга боттарының улуг салыышкыннарын киирген. Мокураштың удуртқан бригадазы ам даг-дүгү арыглаар фабриканың тудуунда туржуп турар. Боттарының ажылының талазы-биле ёзулуг-ла мастерлер болуп мергежий берген мурнакчы тудугжулар оон бригадазында кайы хөй. Оларга Ооржак Комбуй-оол, Хертек Балдаң-оол, Салчак Кара-оол, Хертек Калдар-оол дээш оон-даа өскелер хамааржыр.

Бригада коммунистиг күш-ажылдың бригадазы деп бедик ат чедип алыры дээш туржуп турар. Бригаданың кежигүн бүрүзү-ле кежээки өөредилге черлериниде хаара туттунган, олар кады коллективтиг кинолап, хөйү чаңгызы дээш, чаңгызы хөйү дээш деп принцип ёзугаар чурттап, ажылдап турарлар. Бир-ле катап бригаданың кежигүнү Ооржак Борбак-оол ажыл шагы үзүп, арагалап, төлеп чок үүгедиглерни кыла берген. Ол чорук бригаданың бүгү кежигүннерин хөлзедипкен. Ол-ла дораан хурал чыгаш Борбак-ооллуң дугайын аңаа чугаалажып, кижи бүрүзү-ле аныяк оолдун кылган частырыгларын шыңгыы буруу шапкан.

Ону коллективтиг кижизидилгениң оруунче кирип, холга алганының түүнелинде бодунуң частырыгларын миннип, ёзулуг-ла төлептиг ажылчын болган. Ооржак Борбак-оол ам бодунуң ажылынга ёзулуг-ла мергежип, мурнакчы тудугжуларның бирээзи апарган. Эш-өөрүнүң, коллективтиң кижизидилгези ол хире улуг күштүг болган. Борбак-оол бодунуң хостуг шагын культурлуг дыштаныр эрттирип билир. Шалың алган санында-ла магазинден номнар болгаш идик-хеп садары Ооржак Борбак-оолга чаңчыл болу берген.

Даг-дүгү арыглаар фабриканың тудуун бо чылдың сентябрь айда доозарының улуг сорулгазы бүгү тудугжуларның мурнунда салдынган, ам ында үш эвлечеглиг ажыл биче-даа амыр-соксаал чокка хайныгын турар. Степан Дөңгүракович Мокурашка удуртқан комплексилиг тудуг бригадазының бүгү кежигүннери ол улуг тудугну айыткан хуусаазында доозар дээш күш-ажылдың темпизни улам-на дүргедеткен.

ЧУРУКТА: С. Д. Мокураш.

Т. САЯН-ООЛ.
Фото авторнуу.

Чагаалардан одуруглар

Хойжу кыс

Александра Донгак—Өвүр районнуң «Торгалыг» колхозунуң Ак-Кара-Сугда аныяктарының хойжу бригадазының хойжузу. Кыш дургузунда хойну ол эки ажаап келген, кажаның иштин арыг-шевер, чылыг тургузуп, оон даштыкы девискээрин арыглап аштап турар.

Усть-лабинчилерниң чагаазынга ол харыы кылдыр, 1963 чылның дургузунда үүс хойдан-на 105 хураганны менди өстүрүп, хой бургузүнден 2,8—3 кг дүктү кыргып алыр деп хүлээлгени алган.

Оон ажаалгазында 497 төрүүр хой бар. Эки оттуг одарларга хойну ол организастыг кадарып турар, хураганнаан хойларны тургузу чартык азыралда киирген. Январь ортандан бээр февральга чедир төрээн 127 хойнун 127 хураганын аныяк хойжу чидириг чокка алган.

А. ТАМДЫН.

Кидин түлүк

«Найырал» совхозтуң кыышталарында чаш мал хүлээп алыышкыны амгы үеде кидин түлүк. Марттың эгезинге чедир бүгү хойнун 24 хуузу оолданкан азы 4389 хураган хүлээп алдынган.

Мал төлүн менди ап, эки дорук-турары дээш чарыш калбарган. Бо талазы-биле мурнакчы малчыннар хөй илереп турар. Чижээ, эш Ойбаа баштайгы төрээн 612 хоюнун 617 хураганын бүрүн алган. К. Дүрбүй, Д. Бавуу, О. Кечилек, М. Кызыл-оол, Х. Дизигир болгаш өскелернин-даа көргүзүглери эки.

Х. КУНГАА.

Өөренип көөрү чугула айтырыг

Механизатор тускай эртемге бүгү-ниити өөредилгени организастап турар амгы үеде техниканың эң чугула өөредилге номнары чер-черде бөлүмнериң дыңнакчыларынга болгаш башкыларынга хөй-хөйү-биле негеттинип турар.

Ынчангаш бүгү-ниитиниң өөредилгезинде кирген колхозчулар, совхозтар ажылчыннары болгаш албан-хаачылар техниктиг өөредилгениң чамдык эң чугула өөредилге номнарын болгаш көргүзүг материалдарын тыва дылга парлап үндүрерин күзеп турарлар.

Өөредилге номнарының чедишпейн турарын база орус дыл билбес тыва чоннуң хөйүн барымдаалааш, механизатор тускай эртемге бүгү-ниити өөредилгениң бөлүмнеринге хереглээр өөредилге номнарын, көргүзүг материалдарын парлап үндүрерин Тываның ном үндүрер чери, Көдээ ажылагый министерствозу сонуургап көрзе кандыгын?

С. СҮРЮН.

Ленинчи партийжи чоруктуң тугунуң адаа-биле

(„Правданың“ мурнуку чүүлү)

Литератураның болгаш уран чүүлдүң ажыллакчылары-биле партияның болгаш чазактың удуртукчуларының ужуражыышкынынга «Бедик идейлиг чорук болгаш уран чечен мергежил—совет литератураның болгаш уран чүүлдүң улуг күжү» деп эш Н. С. Хрущевтүң чугаазы «Правдага» парлаттынган.

СЭКП Төп Комитеди идеологтуг ажылдың улуг ужур-дузазын барымдаалааш, ындыг ужуражыышкыннарны бистиң культурлуг амыдыралывыстың кайгамчыктыг чаңчылы бодурган.

Амгы ужуражыышкынның ужурдузазы чүдел дизе, СЭКП-ниң XXII съездизинин, СЭКП ТК-ның ноябрь Пленумунуң шиитпирлерин боттандырарынче совет улустуң бүгү күжениишкинин партия угландырып, улус ажыл-агыйынга партийжи удуртулганың эде тургузуушкунун чорудуп турар үеде ол ужуражыышкынны кылганы болур. Идеологтуг ажылдың бирги чергелиг ужур-дузазын, ажылчы чоннарның коммунистиг кижизидилгезинге литератураның болгаш уран чүүлдүң улуг ролюн бо ужуражыышкынга партия чугулалап айыткан.

Бистиң чуртта литератураның болгаш уран чүүлдүң хөгжүлдези ленинчи чагыгларның боттаныышкынының — литература болгаш уран чүүл бүгү улустуң хереэнин чарылбас кезээ апарганының тодаргай көргүзүү болуп турар. Олар партияның шынчы дузалакчылары болбушаан, боттарының дайынчы сорулгаларын чедиишкинниг күүседип турарлар.

Совет уран чечен культураның чоргаарланыр чүвези бар. Бистиң чогаадыкчы аныяктарывыстың кымдан өөренип алыр чүвези бар. Максим Горький болгаш Владимир Маяковский, Демьян Бедный болгаш Дмитрий Фурманов, Алексей Толстой болгаш Александр Серафимович, Александр Фадеев болгаш Николай Островский база совет литератураның өске-даа хөй-хөй ажылдакчылары бистиң улустуң революстуг демиселинин дугайында, социализм тургузуушкунунуң дугайында кайгамчыктыг чогаалларны тургусканнар. Улуска сорук киириишкинниг бараан болурунуң, чурукчунуң хүлээлгезин ханы патриоттуг, партийжи билириниң чайынначак үлегери—бистиң үениң шылгарацгай чогаалчызы Михаил Шолоховтуң чогаадылга ажылы болур. Литератураның болгаш чечен чогаалдың ажылдакчыларының хөй-хөй ажылдары улустуң хүлээп көрүүшкүнүн чедип алган.

Совет литератураның болгаш чечен чогаалдың чедиишкиннери көскү болгаш улуг. Ынчаарга оларның сорулгалары ам-даа улам улуг. Ийи идеологияларның — социалистиг болгаш буржуаз идеологияларның чидиг демисели, кижилерниң угаан бодалы дээш демисел бүгү делегейде чоруп турар үеде чурттап турар бис. Мындыг үеде литература болгаш уран чүүл ышкаш идейлиг, күчүлүг чепсекти арыг-силиг болгаш үргүлчү дайынчы байдалга тургузары эргежок чугула. Ындыг турбуже чогаалчыларның, чурукчуларның, композиторларының, кино болгаш театр ажылдакчыларының ажылында улуг четпестер бар, а чамдык таварылгаларда партияның Программазында культура талазы-биле көргүстүнген сорулгаларны чамдык чогаадыкчы ажылдакчылар ам-даа шын билбейн турары-биле холбашкан частырыглар база бар.

«БИСТИҢ УЛУСКА РЕВОЛЮСТУГ ДАЙЫНЧЫ УРАН ЧҮҮЛ ХЕРЕК. СОВЕТ ЛИТЕРАТУРА БОЛГАШ УРАН ЧҮҮЛ КОММУНИСТИГ ТУРГУЗУУШКУННУҢ УЛУГ БОЛГАШ МААДЫРЛЫГ ҮЕЗИН ЧАЙЫННАНЧАК УРАН ЧЕЧЕН ОВУР-ХЕВИРЛЕР-БИЛЕ КӨРГҮЗЕР, БИСТИҢ АМЫДЫРАЛЫВЫСТА ЧАА, КОММУНИСТИГ ХАРЫЛЗААЛАРНЫҢ БАДЫТКАЛЫН БОЛГАШ ТИИЛЕЛГЕЗИН ШЫН ИЛЕРЕДИР ХҮЛЭЭЛГЕЛИГ»—деп эш Н. С. Хрущев айыткан.

Четпес болуушкуннарның хажыызы-биле, амыдыралда чаа чүүлдүң төрүттүнерингe шаптык болуп турар бүгү чүүлдериниң хажыызы-биле чурукчу эртип шыдавас дээрзи билдингир. Ынчалза-даа эки чүүл дугайын бижип, ол чаа, эки чүүлдүң төрүттүнерингe өөрүп турарларга «чайырлакчының» демдээн базып болбас. Амыдыралда үүгле багай чүвени чугаалаары, үүгле кара-биле былчактаар чорукту ажыглаары чурукчуларга эвес, а бактакчыларга тааржыр.

Марксисчи-ленинчи эстетиканың амгы үе-чадазында оон чугула теоретиктиг чүүлдери Н. С. Хрущевтүң чугаазында хевирлеттинип айыттынган, коммунизм тургузуушкунун калбартырының үезинде литератураның болгаш уран чүүлдүң сорулгалары тодараттынган. Ында мындыг үндезин проблемалар ханызы-биле үндезилеттинген: коммунизм тургузуушкуну болгаш уран чечен чогаадылганың сорулгалары; партийжи болгаш улусчу чорук—бистиң уран чүүлүвүстүң эң чугула принциви; идеология талазы-биле тайбың кожа догуннаашкынга удур бис; ленинчи партияның удуртулгазы—бистиң бүгү чеднишкиннеривистиң үндезини.

Совет чуртта Ленинниң хереэ, партияның хереэ, коммунизм тургузарының хереэ бүгү улустуң хан-дамырындан холбаалыг хереэ апарган. Ленинчи партия бистиң маадырлыг улузувустуң мурнакчы кезээ, дайынчы, шылгаттынган авангардызы болуп турар. Ынчангаш СОВЕТ УРАН ЧҮҮЛГЕ ПАРТИЙЖИ БОЛГАШ УЛУСЧУ ЧОРУК БОТ-БОТТАРЫНГА УДУРЛАНЫШКАК ЭВЕС, ХАРЫН-ДАА ЧАҢГЫС ААЙ БУДУН ЧҮҮЛ БОЛУП ТУРАР. Улусту сорук киирип, каттыштырып, оон күштерин быжыглап, улуг эчис сорулгаже оон базымын дүргедедип турар үүгле ындыг чогаалдарны бодунуң идейлиг чепсээ кылдыр партия, бистиң бүгү ниитилеливис деткип база хүлээп ап турар. БИСТИҢ ПАРТИЯВЫС ЛИТЕРАТУРАГА БОЛГАШ УРАН ЧҮҮЛГЕ ПАРТИЙЖИ ЧОРУК ДЭЭШ КЕЗЭЭДЕ ТУРЖУП КЕЛГЕН. УРАН ЧЕЧЕН ЧОГААДЫЛГАНЫҢ АЙТЫРЫГЛАРЫНГА КОММУНИСТИГ ИДЕЙЛИГ ЧОРУКТУҢ ТУРУЖУНДА БЫЖЫГ ТУРЖУП ТУРАР ЛИТЕРАТУРАНЫҢ БОЛГАШ УРАН ЧҮҮЛДҮҢ КЫРГАН-ДАА, АНЫЯК-ДАА АЖЫЛДАКЧЫЛАРЫНГА, ПАРТИЯ КЕЖИГҮНҮ БОЛГАШ ПАРТИЯ КЕЖИГҮНҮ ЭВЕС-ДАА БҮГҮ КИЖИЛЕРГЕ ПАРТИЯ БАЙЫР ЧЕДИРИП ТУРАР. ОЛАР — ПАРТИЯНЫҢ ДАЯНГЫЫЖЫ, ООҢ ШЫНЧЫ СОЛДАТТАРЫ.

Бистиң чогаадыкчы аныяктарывыс адаларының маадырлыг хереэниң үргүлчүлекчилери болуп, кезээде улус-биле кады чоруур дээрзинге партия бүзүреп турар.

Амгы үеде чурукчунуң чугула сорулгазы—коммунистиг идеяларның бадыткалынга боттарының чогаадылгазы-биле идепкейлиг дузалаары, коммунизмниң дайыннарынга чылча шавыышкынныг согуушкунну бээри, империалистерге, колонизаторларга удур демисежири болур. Партия болгаш улус бистиң идейлиг чепсээвисти төгейлендирерин, оон салдарлыг күжүн кошкадырын хажан-даа болдурбас. Ынчангаш идеология талазыбиле тайбың кожа догуннаашкынның «теориязын» совет кижилер шиитпирлиг буруу шаап турар. Ол «теориясы» камгалаарын азы нептередирин кым-на оралдажыр болдур, ол антикоммунизмниң туружунче херек кырында союп киргени болур.

Литература болгаш уран чүүл—идеологияның кезектериниң бирээзи. Ындыг турбуже совет уран чүүлге социалистиг реализм-даа, буржуаз идеологияның формализм, абстракционизм чижектиг илереэшкиннериндаа тайбың кады туруп болур деп бодап турар кижилер тыптып турары хомуданчыг-дыр. Ындыг кижилер антикоммунистиг пропаганданың дузаанга кире бээр дээрзи тодаргай эвеспе!

Литература болгаш уран чүүл улустуу болур деп, олар ажылчыннарның болгаш тараачыннарның эргежыктарынга бараан болур, улус массаларның угаан бодалын болгаш күзел-соруун каттыштырып, оларны көдүрер ужурлуг деп Владимир Ильич Ленин айтып турган. Уран чүүлге Коммунистиг партияның политиказы, ол талазынга кандыг-даа буржуаз хажыдыышкыннарга эптешпес чоруктуң политиказы—ол дээрге ленинчи политика-дыр, ону улус бүрүнү-биле болгаш долузу-биле чүүлдүгүнүп база деткип турар.

«СОЦИАЛИСТИГ НИИТИЛЕЛДИҢ УДУРТУКЧУ КҮЖҮ—СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫ БОЛУП ТУРАР. ОЛ ПАРТИЯ БҮГҮ СОВЕТ УЛУСТУҢ КҮЗЕЛ-СОРУУН ИЛЕРЕДИП ТУРАР, ЫНЧАНГАШ УЛУСТУҢ ҮНДЕЗИН ЭРГЕ-АЖЫКТАРЫ ДЭЭШ ДЕМИСЕЛ ООҢ АЖЫЛ-ЧОРУДУЛГАЗЫНЫҢ ЭЧИС СОРУЛГАЗЫ БОЛУР...

КИЖИЛЕРНИҢ ТААРЫМЧАЛЫГ АМЫДЫРАЛЫН ҮРЭЭР БАК ҮҮЛДЕРНИ УДУРТУКЧУ КҮШ БОЛУР ПАРТИЯНЫ ДАМЧЫШТЫР СОЦИАЛИСТИГ НИИТИЛЕЛ ЧАЙЛАДЫП, КОММУНИЗМ ТУРГУЗАРЫНГА ЭРГЕЖОК ЧУГУЛА МАТЕРИАЛДЫГ, КУЛЬТУРЛУГ, ИДЕЙЛИГ ҮҮЛДЕРНИ ТУРГУЗУП ТУРАР»—деп Н. С. Хрущев чугаалаан.

Уран чечен чогаадылганың айтырыгларының талазы-биле партийжи шугумну, партияның ажылдап кылганы ленинчи курсту чайгылыш чокка чорударын, идея талазы-биле кандыг-даа тендиңнээшкинге эптешпес болурун литература болгаш уран чүүл ажылдакчызы бүрүзүнден бистиң ниитилел, бистиң улус негеп турар дээрзи чаагаар-ла билдингир.

Совет литература болгаш уран чүүл хөгжүлдезиниң орааларының дугайында болгаш сөөлгү чылдарның культурлуг амыдыралының тус-тус фактыларының дугайында принципиалдыг чугаа ужуражыышкынга база бо партийжи туруш-биле кылдынган. Чогаалчы И. Г. Эренбургтуң частырыглыг үүлдерлиг, бистиң чурттуң амыдыралында хөй-хөй чугула болуушкуннарны шын эвес үнелеп турар чогаалларын Н. С. Хрущевтүң чугаазында, СЭКП ТК-ның секретары Л. Ф. Ильичевтүң чугаазында, ужуражыышкынның кижикчиларының чугааларында чөптүү-биле шүгүмчүлээн. «Ильичиниң заставазы» деп кинофильмде совет аныяктарның амыдыралының улуг болгаш чугула темазын шын эвес тайылбырлаан чорук шиитпирли-биле буруу шавыышкынны алган.

Сталинга чүдүүр чоруктуң чылдарының дугайын чугаалап турар чогаалдарда ол чылдарның барык-ла бүгү болуушкуннарын дүмбей кылдыр көрүп, оларны шуптузун карабиле былчайты бижиттинген кылдыр көргүзүп, ол үеде улустуң маадырлыг демиселин эскербейн баар болза, шын эвес болур ийик дээр дугайында Н. С. Хрущевтүң сөстерин ужуражыышкынның кижикчилери изиг үүлдүгүзүнүүшкүн-биле хүлээп алган.

**Идеология айтырыгларын кичээнгейлиг, мерген угаанныг көөрүнүң, үлегер-чижээн Төп Комитет көргүзүп турар. Бүгү партия организациялары идеологтуг ажылды чер бүрүзүнге тодаргай чорудар, чогаадыкчы интеллигенцияны сырый каттыштырар, оон күжениишкинин коммунистиг тургузуушкуннуң сорулгаларын шиитпирлээринче угландырар ужурлуг. Литературага болгаш уран чүүлге холбаштырган партийжи чаа документилерни б

БОТ-БОДУНГА АЖЫКТЫГ САДЫГЛАЖЫЛГА

МОСКВА. (СЭТА). «Судоимпорт» деп Бүгү-эвилел каттыжыышкыны биле Швецияның «Гетаверкен» болгаш «Линдхольменс варв» деп суднолар тудуунун фирмаларының аразында болган чугаалажыышкыннар Москвага доозулган. Аңаа Совет Эвилелинге суднолларны бээр дугайында айтырыгны чугаалашкан. Керээлерни чарган соонда бистиң корреспондентивис чугаалажыышкыннарның түңнелдеринин дугайында чугаалап бээрин «Судоимпорттуң» даргазының хүлээлгезин күүседип турар Д. А. Прониннден дилээн.

Д. А. Прониниң дыннатканы болза, «Линдхольменс варв» деп фирма Швецияның «Юнсон» деп ең улуг концернинде бактаап турар. Ол концерн бистен нефть продуктуларны, хром руданы, хөмүр дашты, коксту болгаш өске-даа бараанларны садып алыр чаңчыл болган садыглакчы болуп турар. Швец фирма совет бараанларны садып алырын керээ база көрүп турар.

1964—1965 чылдарда дүрген чоруур болгаш 8 муң тонна чүк сөөртүр дөрт суднолларны фирма ССРЭ-ге бээр ужурлуг. Чагыткан суднолар чаа доңурган балыкты сөөртүр болгаш амгы үениң механизациязы-биле дериттинген. Суднолларда бүгү ажылдарны калбаа-биле механизастаарын болгаш автоматчыдарын, механизмнер-биле башкарарын көрүп турар.

Швецияның ең улуг «Гетверкен» деп фирмазы-биле «Судоимпорт» деп Бүгү-эвилел каттыжыышкыны бирээзи-ле 8 муң тонна чүк сөөртүр алды суднолларны Совет Эвилелинге бээр дугайында керээни чарган. Узун хуусаалыг чээли тыпсырын керээде көрүп турар. «Гетверкен» фирма янзы-бүрү совет бараанларны садып алыр дугайында хүлээлгени бодунга база алган.

Бо ийи фирма совет судно дерилгезин садып алыр. Бо чылын бистиң-биле харылзааны тургускан «Гетаверкен» фирма бирээзи-биле 27 муң тонна чүк сөөртүр ийи доктарны Совет Эвилелинге бээр дугайында керээни мооң мурнунда чарган.

Суднолар тудуу-биле холбаштыр

• • •

Англияның Компартиязының дайынчы органы

• • •

„Непсабадшаг“ солуннуң дыннадыы

• • •

Сирияда күрүне эргилдезиниң соонда

РЕСПУБЛИКА СПАРТАКИАДАЗЫ ЧОРУП ТУР

Хербис даанга маргылдаалар

Чурукта: (солагай талазындан) А. Шедогубов, М. Килин, А. Глухов болгаш П. Цветков.

Спартакиаданың ийиги хүнүнде Хербис даанга уруглар 3-8 километрге, оолдар — 15 километрге болгаш биатлонга чарышканнар. Уругларның 3 км чарыжынга «Спартак» эки-тура ниитилелиниң төлээлекчилери тергиин чедиишкиннерлиг болган. Ол команданың хаакчы кыстары: Приймак (12 мин. 47 секунда), Шапошникова (13 мин. 03 секунда), Михайлова (13 мин. 11 секунда) болгаш Самдын (13 мин. 14 секунда) олар 1—4 чедир черлерни дараалаштыр ээлеп, шуптузу спорттуң ийиги разрядчызының нормазын арыг күүседип үнгеннер.

Херээжен хаакчыларның аразынга 8 километр дистанцияны ең дүрген эртери дээш чидиг демисел солун болуп эрткен. Маңаа мурнундагы дистанцияга ышкаш команда аайы-биле массалыг тергиннер чок, дөрт шилиндектер болза дөрт ангы команданың төлээлекчилери болу бергени ол демиселдің чидиг болганының херечизи. Удаа-дараалаштыр кээп турулаан херээжен хаакчылардан Скурихина («Буревестник») ең дээре көргүзүглүг болган, оон шагы — 36 мин. 34 секунда. Оон чүгле 40 секунда озалдап келген динамочу Соколова ийиги черни алган. Ол-ла хемчээлди «Урожай» спорт эки-тура ниитилелиниң шилиндектериниң бирээзи Э. Чооду 38 мин. 17 секундада маннап келгеш, үшкү черни быжыыбиле ээлепкен, бо дээрге Эльвираның Кызылга келгеш чедип алган үшкү чедиишкини-дир.

Эр улустың 15 километр черге чарыжынга ээлээн будулгаазыннар болгулаанын демдеглевейн барып болбас. Бо дистанцияның ээр черинге тургускан контролёр кижиниң харыысалга чогунуң ужун чамдык хаакчылар артык хемчээлди эртип, озалдап келген, а чамдыктары контролёрнуң харыысалга чогун ажыглап алгаш, ара ээп келгилээни илерээн. Дистанция начальниги эш Сможевский киржикчилерни салып үндүрүп тура, маршрут-биле таныштырылга кылбаанындан ындыг багай уржуктарлыг будулгаазыннар болганы хомуданчыг. Ол талазы-биле спартакиаданың судья коллегиязынга улуг шуугаазын болган. Судья коллегиязының үндүрген шиитпирин өзугаар ол дистанцияны 51 мин. 55 секундада маннап эрткен П. Цветковту («Спартак») тиилекчи кылдыр санаан, оон-биле ол спорттуң бирги разрядчызының нормазын күүседкен.

Найысылалдың чоогунда база бир даг— Дөге даа ол хүн дагдан дүрген бадарының болгаш слалом маргылдааларының одаа болуп хүнээн. Маңаа ең аваангыр хаакчылар күжүн шенешкеннер.

Дагдан эзирлештир дүрген бадар талазы-биле ер улустан Щехочихин («Урожай») ылгалып үнген. Хаак спортунуң бо хевиринге ол кымгаа даа мурнатпайн барган, оон көргүзүү—41 секунда болган. Студентилерниң төлээлекчизи Бутаровкин («Буревестник») Щехочихинге 0,6 секунда ойнадыпкаш, ийиги черге дүшкен. База-ла ол команданың киржикчизи Уколов 43,2 секундада күүседкеш, үшкү черни ээлээн.

Дагдан дүрген бадарының талазыбиле херээженнерден Селиванова («Спартак») бирги черни, ол-ла команданың киржикчизи Шлапак—ийиги черни, үшкүзүн—Савченко («Буревестник») олар алгылаан.

Дараазында ең шимченгир, ээлгирлерниң маргылдаазы — слалом эгелээн. Бирги черни 1 мин. 32,1 секунда көргүзүглүг болган спартакчы Ноговицын чедип алган. «Урожай» командазының төлээлекчизи Шелочкин 1 мин. 42,5 секундада баткаш, ийиги черни ээлээн. Үшкү черде 1 мин. 48 секунда көргүзүгүнү чедип апкан «Буревестниктің» хаакчызы Биртков. Бо талазы-биле херээженнерден Шлапак («Спартак») бирги черни, Селиванова («Спартак»)—ийиги черни болгаш үшкүзүн — «Буревестниктің» төлээлекчизи Савченко олар алганнар.

Слаломга болгаш дагдан дүрген бадарының талазы-биле 20-ле шииткел санныг болган «Спартактың» командазы бирги черни, оон 8 сан хөй болган «Буревестниктің» командазы — ийиги черни, үшкүзүн—42 санныг болган «Урожай» командазы болгаш 76 санныг болган «Динамо» командазы ең сөөлгү черни алган. Хаак спортунуң бо хевирлеринге мергежилдиг спортчулар эвээш болуп турары четпес. Спорт эки-тура ниитилелдери болгаш организациялары даглыг бистиң республиканың байдалынга слалом болгаш дагдан дүрген бадарының таарымчалыын четче ажыглаар, орта улам-на хөй спортчуларны эвилелдээринче моон соңгаар кичээнгей салыры чугула.

Биатлон болза хаакчы болурундан аңгыда часпас адыгжы болурун негээр спорт. Маңаа чежемейнин-даа дүрген маннап келгеш, кара адарынга чазыг кылыр болза шииткел минуталар алгаш чер албас. Республикада хоочун хаакчыларның бирээзи Бабушкин («Динамо») маңаа бедик мергежилдиг спортчу. Бо удаада ол 20 санны чазыг чок аткаш, 20 километр дистанцияны 1 шак 31 мин. 20 секундада эртип, тиилекчи болуп үнген. Ол көргүзүүбиле Бабушкин спорттун бирги разрядчызының нормазын күүседипкен.

Хаак маргылдаазының бо хевиринге ниитизи-биле 1650 санны чедип алган «Динамо» эки-тура ниитилелиниң командазы бирги черни алган.

Хербис даанын эдектеринге хаак маргылдаалары дүүн база-ла үргүлчүлээн. Команда аайы-биле бирги черни кымнар чедип алганы оон түңнелинден илереп келир.

О. НАМЧЫЛАН.

ДАШТЫКЫДАН МЕДЭЭЛЕР

ВСАП Төп Комитединиң пленуму

БУДАПЕШТ. (СЭТА). Венгрияның Социалистиг ажылчын партиязының Төп Комитединиң Пленуму Будапешкө марттың 8-те болган. Амгы үеде-ги иштики болгаш делегей байдалының айтырыгларының талазы-биле ВСАП ТК-ның бирги секретары Янош Кадарның илеткелин Пленумнуң киржикчилери дыңнаан.

Күрүне хуралынга болгаш черчер Советтеринге соңгулданың түңнелдерин база дуржулгазын, күрүне хуралының бирги сессиязын чыыдырарының болгаш оон хүн чурумнуң айтырыгларын пленумга чугаалажып көрген. Пленум экономиктиг айтырыгларны база-ла чугаалажып көрген болгаш бот-бодунга экономиктиг дузалажылга чөвүлелинге кады ажылдажылганы улам ыңай калбартырын айыткан, делегейниң ажылчын шимчээшкининиң чамдык айтырыгларын чугаалажып көрген.

Чугаалажып көрген бүгү-ле айтырыглар талазы-биле Пленум чогуур шиитпирлерни хүлээп алган деп, ВСАП ТК-ның пленумунуң дугайында дыңнадыгны парлап үндүрген «Непсабадшаг» солун айыткан.

Француз дагжыларны деткип турар

ПРАГА. (СЭТА). Профэвилелдериниң хостуг болурун болгаш ажыл соксадыр эргени камгалап турар француз дагжыларның демиселин идепкейлиг деткип турар Францияның ажылчы чонунга байыр чедирип турар медеглелди ВФП-тиң секретариады парлап үндүрген. ВФП ажыл соксадып турар дагжылар-биле сагыш-сеткилин каттыштырган болгаш бүгү ажылчы чонларны Францияның эрес-дидим дагжыларын үре-түңнелдиг хөделиишкиннери-биле деткиириниче кыйырган.

«Дейли уоркер» солуннуң 33 чылы

ЛОНДОН. СЭТА-ның корреспондентизи В. Чуксеевтиң дамчыдып турары болза:

Март 10-да Англияның хөй-ниитизи ажылчы чоннарның дайынчы органы — «Дейли уоркер» солуннуң 33 чыл болган оюн демдеглеп эрттирген.

Лондонда ең улуг залдарның бирээзи «Альберт холлга» ол хүнге тураскаал болдурган митингиге мунмуң кижилер чыыларын. Великобританияның Коммунистиг партиязының чиңгине секретары Джон Голлан митингиге чүве чугаалаан. Чазактың политиказының түңнелинде ам ажыл чокталыр чорук 1947 чылдың сөөлүнде үениң дургузында ең бедик деннелге четкен, а экономика 30 чылдарның соонда ең аар кризисте турар.

Бодунуң «соок дайын» угланыышкынындан ойталаар, чепсегленишкинни дүжүреринге болгаш делегейниң дүшкүүрлүг чоруун чавырылдырарынга идепкейлиг дузалаар деп англи чазактан Голлан негээн. Социалистиг лагерьниң чурттары биле Барыын таланың чурттарының аразынга садыгны хөгжүдер дээш демиселди күштелдиреринче илеткелчи кыйгырган.

Ажыл чокталыр чорукту узуткаар болгаш ажыл чоктарга тыпсыр пенсияларны болгаш пособиелерни көвүдедири-биле далаштыр хемчеглерни алырының эргежок чугула болуп турарын илеткелчи демдеглээн. Кризистен уштунар төлээде чүгле чазакты солуур эвес, харын база бүгү политиканы өскертир ужурлуг дээрзин Голлан демдеглээн. Великобританияның Коммунистиг партиязы болгаш «Дейли уоркер» солун ындыг турушту ээлеп турар деп ол чугаалаарга, чыылганнар адыш часкаан.

Голлан ол солуннуң ажылын бедии-биле үнелеп көрүп, профэвилел кежигүн бүрүзүнүң, кооператив шимчээшкининиң болгаш лейборисчи партияның, тайбың дээш шимчээшкининиң кежигүн бүрүзүнүң дайынчы чепсээ болгаш организакчызы болур деп айыткан.

СИРИЯДА БАЙДАЛ

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Анкарада албан бөлүктериниң дыннадып турары-биле алырга, Сирияга күрүне эргилдези болу бээрге, мурнунда Сирия Араб Республиканың премьер-министри турган Халед Азем бодунуң өг-бүлези-биле кады Дамаскиде Турцияның элчин черинге чашты берген деп, Ассошиэйтед Пресс агентилелдиң корреспондентизи Анкарадан дыннадып турар.

ПАРИЖ. (СЭТА). Дамаск радиозунуң дыңнадып турары-биле алырга, Сирияның «революстуг командылалының национал чөвүлелиниң» № 4 дыңнадыын Дамаскиде парлап үндүрген. «Аль-Вахда Ал-Арабия», «Барада» болгаш «Аль-Баас» деп үш солуннардан аңгыда, бүгү-ле солуннарны Сирияга парлап үндүрерин ол дыннадыгда хоругдап турар деп, Франс Пресс агентилел дамчыткан.

• • •

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Ында кээп ёзугаар алырга, чаа сирий чазактар дыңнадыглардан алырга, танкалар болгаш куяк машиналар Дамаскиниң кудумчуларында таңныылдап чорувушаан турар. Халер Аземиниң дүжүрткен чазааның кежигүнерин чаа эрге-чагыргалар истепсүрүп турар. Информация агентилелдериниң дыннадып турары-биле алырга, Сирия Араб Республиканың президентизи турган Назим Кудси, мурнундагы алды министрлер, а ол ышкаш сирий армияның кол командылакчызы турган генерал Захреддин оларны хууда бажыңнарында хоругдагылаан.

«Революстуг командылалдың национал чөвүлелиниң» албан хуузунун дыңнадыын ёзугаар алырга, марттың 10-дан эгелээш Дамаскиге 18 шактан эртенгиниң 6 шакка чедир комендант шагының чаа үезин доктаадып тургускан болуп турар.

Дамаск радиозунуң дыңнадыын ёзугаар алырга, чаа сирий чазактың бирги хураалы болуп эрткен. Премьер-министр Битарның даргалаашкыны-биле эрткен ол хуралга чуртка «эргелелдиң үндезиннерин» ажылдап кылыр дугайында болгаш «чазактың политиктиг шугумунуң дугайында» айтырыгларны чугаалажып көрген.

СТАМБУЛ. (СЭТА). Амгы үеде Дамаскиде Турцияның элчин черинде турып турар, САР-ның премьер-министри турган Халед Аземе Турция политиктиг хоргадаашкынны тыпсыр деп, Турцияның даштыкы херектер министерствозу медеглээн.

КАИР. (СЭТА). Чаа сирий чазакты 7 чурттар: КАР, Ирак, Алжир, Иордания, Йемен, Югославия болгаш Кувейт хүлээп көрген деп, МЕН агентилел дыннадып турар.

ИРАК КОМПАРТИЯЛАРНЫҢ УДУРТУКЧУЛАРЫН ШААЖЫЛААНЫ

КАИР. (СЭТА). МЕН агентилелдиң дамчыдып турары болза: Багдад радиозунуң дыңнатканы-биле алырга, Иракты Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң үш кежигүннерин шаажылаан.

Ирак коммунистиг партияның чиңгине секретары Хусейн Радауини (Салям Адиль деп ат-биле билдинип турган кижини), ирак компартияның Төп Комитединиң кежигүннери — Мухаммед Хусейн Абу Аль-ис болгаш Хасан Увейна оларны шериг суду азып өлүрер деп шииткен. Шииткелди марттың 7-де күүсеткен деп, ирак шериг губернаторунуң дыңнадыында айтып турар.

Сирияда тудуп хоругдаашкыннар

КАИР. (СЭТА). Сирий коммунистиг партияның Төп Комитединиң кежигүнү Мустаф Аминни болгаш ол партияның эдээн каш кежигүннерин тудуп хоругдаан деп, МЕН агентилел Бейруттан дыңнаткан.

Тиилелгеге чедир демисел

ПАРИЖ. (СЭТА). Шахтёрларның бүгү-ниити маадырлыг ажыл соксадыышкыны он бир хонукта үргүлчүлеп турар. Ол ажыл соксадыышкыны март 1-де эгелээн болгаш хүн бүрүде быжыгып база калбарып, эп-сеткил каттыштырылгазының болгаш деткимчениң күчүлүг шимчээшкини бүгү чуртта болуп турар.

Францияның бүгү хөмүр даш бассейннерин, демир рудниктерин болгаш дус бүдүрүлгелерин ажыл соксадыышкыны хаара туткан. Чер болганда дайынчы аргалыг, шыңгыы организастыг болгаш чаңгыс эптиг чорук мурнуку хевээр неперевишаан.

Нор биле Па-де-Кале департаментилерде шахталарда болгаш администрация бажыңнарында ажыл соксатканнар эртеңден эгелээш дежурныйлап турар. Лотарингияның, Францияның төвүнүң болгаш мурнуу чүктүң бассейннеринде база-ла ындыг.

Чөөн Францияның хөмүр даш үлетпүрүнүң төвү—Мерльбак хоорайга (Мозель департамент) шахтёрларның, хөмүр даш бассейнинин ажылчыннарының болгаш албан-хаакчыларының улуг чыскаалы март 11-ниң эртенинде эгелээн. Оларның хөйү өг-бүле кежигүннери-биле кады келген. Полицияның болгаш жандармерияның улуг күштерин чыскаал болган районче октаан.

Чыскаалчылар «Эп-сеткил каттыштырар!», «бистиң негелделеривисти бүрүн хандырыгжеге чедир демисежир!»—деп плакаттарны тудуп алган, «Марсельезаны» болгаш шахтёр марштарны ырлап чораннар.

Мали Республика. Маркала суурда кодан хойларны Нигер хеминиң көвүрүүнден кежирип турары.

Фото В. Хухлаевтин. СЭТА-ның фотохрониказы.

ГФР-де америк ракета частыышкыны

БОНН. (СЭТА). Баумхольдер деп, барыын-герман хоорайның районунда, «Ника-аякс» дээр ракета салып үндүрер америк шелге марттың 5-те күштүг частыышкын болган деп, ДПА агентилел дамчыдып турар. Өлген кижи чок болган.

Америк шериг эрге-чагыргалары ол частыышкынның дугайын чүгле марттың 8-те кээп дыңнаткан болгаш оон-биле кады частыышкынның чылдагаанларының дугайында чүүдаа дыңнатпааны эдептиг болуп турар.

Республиканчылар Харибте чеде берген

ЛОНДОН. (СЭТА). Йемен Республиканың болгаш Каттышкан Араб Республиканың каттышкан шериглери удурланыышкынга таварышпайндаа Хариб хоорайда чеде берген дээрзин Рейтер агентилел дамчыткан. Ол хоорай үр үеде хөлезиленикчилерниң холунга турган.

Республиканчы шериглер хоорайга чеде бээрге оон чурттакчылары оларга байыр чедирип турганнар.

КОНЬКИ МАРГЫЛДААЗЫ

Маргылдааның ийиги хүнү уругларның коньки талазы-биле 1000 метр дистанциязындан эгелээн. Баштайгы дистанцияларга бирги одуругга шүүлүп келген Горбунова («Спартак») бо дистанцияга 2 минута 20,4 секундада келгеш база ушта ужугуп келген. Оон соон дарый Шугуур («Буревестник») биле Чащухина («Динамо») бирги, ийиги черлерни алганнар.

Херээженнерниң муң метр чарыжынга Есарева биле Соколованың аразынга маргылдаа көрүкчүлериң кичээнгейин хаара тудуп, улуг сонуургалды болдурган. Чүге дээрге, 1500 метр чарышка эрткен чылдык чемпиону Есареванны баштайгы хүнде Соколова эртип келген. Ам бо дистанцияга кым болурул?

Есарева биле Соколова старт шугумунга турупкан.

— Баштайгы хүнде чедиишкинни сагын, бо дистанцияга база ушта хуштал — дээн «аарыкчыларның» үнү ону хей-аът киирип турзажок Есарева («Спартак») 2.05 секундада маңнааш, Соколованы («Буревестник»), 3 секунда мурнаш, бирги черни алган. Спартакчы Бородина бо дистанцияга үшкү черни ап база багай эвес көргүзүглүг болган.

Оолдарның 1500 метр чарыжынга Баранов («Спартак») 2 минута 48,9 секундада маңнааш, бирги черни, спартакчы Варфоломеев биле Сарыглар («Урожай») ийиги болгаш үшкү черлерни алганнар.

— Эр улустың 1500 метр чарыжынга база-ла Табуев ыйнаан—деп көрүкчүлериң чугаалажыышкыны ындыг болбаан. Мельниковту («Спартак») соңнап үнгеш Табуев («Спартак») каш секунда мурнаажок, барып дүшкеш, Мельниковтан 1.04 секунда четпейн барган. Бирги черни Мельников 2 минута 35,4 секундада келген. Оон соонда Табуев ол дистанцияга хууда бирги чер дээш маңнааш, ең дээре көргүзүгүнү кылып, болунуң 1959 чылгы рекордун 4,1 секунда кылдыр эжижиткен. Үшкү черни Сухов («Спартак») алган.

Уругларның 3000 метр чарыжынга Горбунова 8 минута 13,7 секундада маңнааш бирги черни алган. Чащухина биле Монгуш («Урожай») ийиги, үшкү черлерни ээлээннер. А херээженнериң ол-ла дистанциязынга Соколова 7 минута 01,4 секундада, Есарева 04 секунда четпейн баргаш ийиги черни, Бородина («Спартак») үшкү черни алган.

Оолдарның 5000 метр чарыжынга Баранов («Спартак») 10 минута 45,5 секунда, Ооржак Меге («Урожай») 10 минута 45,7 секунда, Варфоломеев («Спартак») бирги черни, Селиванова («Спартак»)—ийиги черни болгаш үшкүзүн — «Буревестниктің» төлээлекчизи Савченко олар алганнар.

Слаломга болгаш дагдан дүрген бадарының талазы-биле 20-ле шиитkел санныг болган «Спартактың» командазы бирги черни, оон 8 сан хөй болган «Буревестниктің» командазы — ийиги черни, үшкүзүн—42 санныг болган «Урожай» командазы болгаш 76 санныг болган «Динамо» командазы ең сөөлгү черни алган. Хаак спортунуң бо хевирлеринге мергежилдиг спортчулар эвээш болуп турары четпес. Спорт эки-тура ниитилелдери болгаш организациялары даглыг бистиң республиканың байдалынга слалом болгаш дагдан дүрген бадарының таарымчалыын четче ажыглаар, орта улам-на хөй спортчуларны эвилелдээринче моон соңгаар кичээнгей салыры чугула.

Биатлон болза хаакчы болурундан аңгыда часпас адыгжы болурун негээр спорт. Маңаа чежемейнин-даа дүрген маннап келгеш, кара адарынга чазыг кылыр болза шиитkел минуталар алгаш чер албас. Республикада хоочун хаакчыларның бирээзи Бабушкин («Динамо») маңаа бедик мергежилдиг спортчу. Бо удаада ол 20 санны чазыг чок аткаш, 20 километр дистанцияны 1 шак 31 мин. 20 секундада эртип, тиилекчи болуп үнген. Ол көргүзүүбиле Бабушкин спорттун бирги разрядчызының нормазын күүседипкен.

Хаак маргылдаазының бо хевиринге ниитизи-биле 1650 санны чедип алган «Динамо» эки-тура ниитилелиниң командазы бирги черни алган.

Хербис даанын эдектеринге хаак маргылдаалары дүүн база-ла үргүлчүлээн. Команда аайы-биле бирги черни кымнар чедип алганы оон түңнелинден илереп келир.

О. НАМЧЫЛАН.

КУКУРУЗА

Кукуруза — көдээ ажыл-агыйның кол культураларының бирээзи. Кукуруза—чемиштиг бүдүмелдер-биле байлак. Оон 4 хуузу белок, 21 хуузу углеводтар, 1 хуузу үс болгаш минералдыг бүдүмелдер ында бар. Кукурузадан далганны, көжени, крахмалды, спиртти, үстү кылып турар.

Кукуруза ылаңгыя сүт-быштак чемиштиң үезинде дыка сүүзүннүг, ону сы тударга сүт хевирлиг суук үүл үнүп турар болур. Ол суук үүлдүң 6—7 хуузу чигир, 5—7 хуузу крахмал болур. Ындыг кукурузаның (кышкы үеде доңуруп каан) слива үзүнге хайындырып каан мочактары дыка амданныг болур, ону чемге хереглеп турар.

Оон аңгыда ындыг кукурузаны кадырып турар, 100 г кадырган кукурузаның калориязы 370 чедип турар. Оон 15 хуузу белоктар, 72 хуузу углеводтар болур.

Амгы үеде чем үлетпүрү кукуруза тараазын тускай аппараттарга хөвдүп үндүрүп турар. Хөвдүп каан амданныг кукурузаны шай, кофе, сүт, кисель болгаш өске-даа чем продуктулары-биле кады чемге хереглеп турар. Дузап каан хөвткен кукурузаны бульон, суп болгаш өске-даа блюдалар орнунга база ажыглап болур.

РЕСПУБЛИКАНЫҢ САНИТАР-ЧЫРЫДЫЫШКЫН БАЖЫҢЫ.

АГААР БОЛУР

Бүгүн республикага чамдык районнарга хар чаар, Кызылга шоолуг чагбас хүн болур. Барыын чүк угланыышкыныг кошкак хат дыңзыыр. Агаарның температуразы: даглыг районнарга 1 градус сооктан 4 градус чедир чылыыр, өске черлерге 3—8, Кызылга 3—5 градус соок болур.

Редактор Д. Б. БАЙЫР-ООЛ.

КИНОТЕАТРЛАРГА

МАРТ 13-ТЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Өпей ыры» 9.40, 11.40, 1.40. «Чүгле статуялар ыыт-ташпас» 3.40. «Капитан Лойнуң дүжү» 5.40, 7.40. «Бичии кижи бажыңында» 9.40 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Координаттар билдинмес» 11.15, 1.15. «Хүн болгаш хөлеге» 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: «Кохановкадан келген артист» 2.30. «Ынак сеткил херек оол» 4.30, 6.30, 8.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Коллеги» 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 24-63, редакторнуң орлакчызының 35-24, пропаганда киллизиниң 23—54 харыысалгалыг секретарының болгаш харыысалгалыг дежурныйның 23-35, көдээ ажыл-агый киллизиниң 25-38, партийжи амыдырал киллизиниң 37-13, иштики информация киллизиниң 20-60, чагаа болгаш совет тургузуг киллистериниң 21-27, үлетпүр болгаш транспорт база культура амыдырал киллистериниң 22-64, бухгалтерияның 31-75, корректорларның 21-47. Солун келбейн барганда 32-75 телефонче болгаар.

ТС—00282. Чагыг № 121. Культура министерствозунуң типографиязы